

НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ
КОМЕНТАР ДО

ЗАКОНУ УКРАЇНИ
“ПРО МЕДІАЦІЮ”

НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ
КОМЕНТАР ДО

ЗАКОНУ УКРАЇНИ
“ПРО МЕДІАЦІЮ”

Київ
2024 р.

УДК 316.775.3:005.574](477)(094.58.072)

НЗ4

НЗ4 НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ КОМЕНТАР ДО ЗАКОНУ УКРАЇНИ “ПРО МЕДІАЦІЮ” — Київ: Видавництво РАЦІО, 2024, 100 с.

ISBN 978-617-8442-06-4

Науково-практичний коментар до Закону України “Про медіацію” розрахований на широке коло читачів, в тому числі правників, медіаторів, представників державних органів, установ, організацій, викладачів та здобувачів вищої освіти в закладах, в яких запроваджено відповідні навчальні дисципліни, експертів із альтернативного вирішення спорів та інших осіб, хто бажає ознайомитись із сутністю медіації, роллю, яку відіграє медіатор, та всіх, хто має справу зі спорами (конфліктами) та шукає шляхи їх розв’язання.

Науково-практичний коментар підготовлено експертками Проекту ЄС «Право-Justice» спільно із залученими науковицями та практиками.

Авторський колектив:

Романадзе Л., адвокатка, медіаторка, тренерка, к.ю.н, доцентка, президентка ГС «Українська академія медіації»,

Сергєєва С., адвокатка, медіаторка, голова АО “Юридичне бюро Сергєєвих”, віцепрезидентка ГС «Українська академія медіації»,

Мазаракі Н., д.ю.н., професорка, завідувачка кафедри міжнародного, цивільного та комерційного права ДТЕУ,

Крестовська Н., д.ю.н., професорка, медіаторка, тренерка, співавтор низки тренінгових програм навчання медіаторів,

Наровська К., медіаторка, супервізорка, тренерка, магістр права, фасилітаторка, президентка ГО «Національна асоціація медіаторів України»,

Сапожкова О., адвокатка, медіаторка, віцепрезидентка ГО «Національна асоціація медіаторів України», викладачка Києво-Могилянської бізнес-школи.

За загальною редакцією експертів Проекту ЄС «Право-Justice»:

Романадзе Луїзи та Сергєєвої Світлани

Науково-практичний коментар підготовлено та надруковано за фінансової підтримки Європейського Союзу в рамках Проекту ЄС «Право-Justice» та Проекту ЄС «CONSENT: Підвищення в Україні ролі альтернативного вирішення спорів з фокусом на медіацію», що реалізується Українською академією медіації. Його зміст є виключною відповідальністю авторського колективу і не обов’язково відображає позицію Європейського Союзу.

Усі права захищені. Зміст цього Науково-практичного коментаря можна безоплатно копіювати та використовувати для освітніх та інших некомерційних цілей за умови посилання на джерело інформації.

© Проект ЄС «Право-Justice», 2024
© ГС “Українська академія медіації”, 2024

ISBN 978-617-8442-06-4

© Видавництво РАЦІО, 2024

Фінансується
Європейським Союзом

 PRAVO-JUSTICE

 CONSENT

 УКРАЇНЬСЬКА
АКАДЕМІЯ
МЕДІАЦІЇ

Важко переоцінити значення медіації для розвитку альтернативних способів вирішення спорів, про що, зокрема, свідчить європейський досвід її застосування. Фундаментальним кроком у процесі розвитку медіації в Україні стало ухвалення Закону України «Про медіацію». Хоч він і носить «рамковий» характер, але це було зроблено свідомо. На переконання як законотворців, так і професійної спільноти медіаторів, саме такий формат має дати суттєвий поштовх до формування повноцінного та ефективного ринку послуг з медіації, залучити до цього способу вирішення конфліктів та спорів якомога більше як сторін, так і медіаторів, врешті-решт популяризувати медіацію. Це, звичайно, не виключає подальшого вдосконалення правового регулювання сфери медіації в залежності від стану розвитку цього інституту.

Медіація має стати ефективним та гнучким інструментом для досягнення взаємоприйнятних рішень, дати дієву альтернативу традиційному судовому вирішенню спорів, сприяти вирішенню конфліктів та спорів не через державний примус, а через здатність сторін спору почути одна одну та отримати прийнятний результат якнайшвидше, не вступаючи у набагато більш тривалий та досить дорогий «судовий конфлікт». А задача медіатора — стимулювати сторони до цього та популяризувати застосування медіації. Тим самим це сприятиме позитивним змінам у загальній правовій культурі нашого суспільства.

Інший бік важливості практичної успішності медіації – допомога судовій системі, яка наразі має багато проблем, що негативно впливають на якість правосуддя. Ширше застосування медіації зможе розвантажити суди, чим підвищить якість їх роботи, сприятиме зменшенню для держави витрат на утримання судової системи в належному стані.

Впевнений, що запропонований Вашій увазі науково-практичний коментар до Закону України «Про медіацію», авторами якого є медіатори-практики з багаторічним досвідом, надасть необхідні знання та поради для ефективного застосування медіації та буде корисним не лише медіаторам, юристам, а і широкому колу читачів, підвищить їх правову обізнаність та спонукатиме застосовувати цей спосіб альтернативного вирішення спорів, формуючи культуру вирішення спорів та конфліктів, що відповідає європейським стандартам.

*Член Комітету Верховної Ради України
з питань правової політики
Роман Бабій*

З 2020 року Проєкт ЄС “Право-Justice” підтримує розвиток медіації в Україні та всіляко долучається до формування загальної культури мирного врегулювання конфліктів. Зі початком процесу європейської інтеграції України та на тлі викликів, спричинених повномасштабним вторгненням, медіація набуває нових значень і сенсів, які ми прагнемо посилювати та розвивати.

Медіація пропонує ряд важливих переваг, серед яких гнучкість процесу, конфіденційність, відсутність формалізованості, орієнтація на пошук взаємоприйнятних рішень та збереження відносин між сторонами. Утім, найважливішою перевагою є те, що саме сторони безпосередньо відповідальні за пошук взаємно прийнятного рішення, що значно підвищує ймовірність його виконання та суттєво змінює підхід до врегулювання спорів.

Медіація є важливим елементом сучасних систем правосуддя, джерелом інновацій та модернізації. Нові підходи, такі як онлайн-медіація та інші технологічні рішення, мають бути інтегровані у традиційні системи правосуддя, сприяючи їхньому розвитку та забезпечуючи більш ефективний і справедливий доступ до правосуддя для всіх громадян.

Коментар до Закону України “Про медіацію”, розроблений Проєктом ЄС “Право-Justice”, спрямований на підвищення обізнаності громадян щодо національного законодавства, а також на підтримку популяризації медіації та її більш ефективного застосування у вирішенні спорів. Цей коментар є ще одним важливим кроком на шляху впровадження медіації в широкий спектр суспільних відносин.

*Керівниця Проєкту ЄС “Право-Justice”
Оксана Цимбрівська*

З великим задоволенням представляємо вашій увазі коментар до Закону України «Про медіацію». Цей документ дозволяє глибше осягнути сутність і значення медіації та надає всебічне розуміння її правових засад.

Шлях закону був тривалим і особливим, а його прийняття стало історичним кроком у розвитку медіації. Робота над законопроектом об'єднала представників різних стейкхолдерів і стала яскравим прикладом ефективного діалогу між всіма зацікавленими сторонами: владними інституціями, медіаторською спільнотою, адвокатами, суддями, науковцями тощо. В цій взаємодії були втілені основні цінності медіації: кожен мав право висловитися, різні думки та погляди були не лише вислухані, але й почуті та враховані.

Висловлюємо щирю вдячність усім, хто сприяв розробці та прийняттю закону.

У сучасному світі складно назвати сферу, де не було б місця для медіації. Сім'я, робота, бізнес – медіація знаходить своє застосування скрізь, де є потреба у конструктивному вирішенні спорів чи запобіганні їх виникненню. Цей коментар буде корисним для всіх, хто хоче розібратися в нюансах правового регулювання медіації та її практичних аспектах, і сприятиме поширенню культури порозуміння в українському суспільстві.

*Керівниця Проєкту ЄС «CONSENT»,
президентка Української академії медіації
Луїза Романадзе*

ЗМІСТ

ЗАКОН УКРАЇНИ “ПРО МЕДІАЦІЮ”	9
РОЗДІЛ I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ	10
Стаття 1. Визначення термінів	10
Стаття 2. Законодавство про медіацію	17
Стаття 3. Сфера дії Закону	22
Стаття 4. Принципи медіації	28
Стаття 5. Добровільність.....	30
Стаття 6. Конфіденційність	31
Стаття 7. Нейтральність, незалежність та неупередженість медіатора ..	34
Стаття 8. Самовизначення та рівність прав сторін медіації.....	39
РОЗДІЛ II. СТАТУС МЕДІАТОРА	44
Стаття 9. Вимоги до медіатора	44
Стаття 10. Підготовка медіаторів	47
Стаття 11. Права медіатора	51
Стаття 12. Обов'язки медіатора	58
Стаття 13. Норми професійної етики медіатора.....	61
Стаття 14. Реєстри медіаторів	64
Стаття 15. Відповідальність медіатора	66
РОЗДІЛ III. ПРОВЕДЕННЯ МЕДІАЦІЇ	68
Стаття 16. Підготовка до медіації.....	68
Стаття 17. Порядок проведення медіації та підстави її припинення	70
Стаття 18. Права сторін медіації	74
Стаття 19. Обов'язки сторін медіації.....	77
Стаття 20. Зміст договору про проведення медіації.....	78
Стаття 21. Зміст угоди за результатами медіації.....	83
РОЗДІЛ IV. ПРИКІНЦЕВІ ТА ПЕРЕХІДНІ ПОЛОЖЕННЯ	87

Закон	– Закон України “Про медіацію”
БПД	– Безоплатна правнича допомога
ГПК України	– Господарський процесуальний кодекс України
КАС України	– Кодекс адміністративного судочинства України
КПК України	– Кримінальний процесуальний кодекс України
МКАС	– Міжнародний комерційний арбітражний суд при Торгово-промисловій палаті України
НПУ	– Нотаріальна палата України
ЦК України	– Цивільний кодекс України
ЦПК України	– Цивільний процесуальний кодекс України
ВСС	– Врегулювання спору за участю судді
АВС	– Альтернативне врегулювання спорів
ІОЗМ	– Інформаційно-оціночна зустріч з медіатором
КМУ	– Кабінет Міністрів України

ЗАКОН УКРАЇНИ “ПРО МЕДІАЦІЮ”

(Відомості Верховної Ради (ВВР), 2022, № 7, ст. 51)

Цей Закон визначає правові засади та порядок проведення медіації як позасудової процедури врегулювання конфлікту (спору), принципи медіації, статус медіатора, вимоги до його підготовки та інші питання, пов'язані з цією процедурою.

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. *Визначення термінів*

1. У цьому Законі терміни вживаються в такому значенні:

1) договір про проведення медіації — угода про надання послуг з проведення медіації з метою запобігання виникненню або врегулювання конфлікту (спору), укладена сторонами можливого або наявного конфлікту (спору) та медіатором (медіаторами) у погодженій ними усній чи письмовій формі, яка відповідає вимогам закону;

2) медіатор — спеціально підготовлена нейтральна, незалежна, неупереджена фізична особа, яка проводить медіацію;

3) медіаційна угода — письмова угода учасників правовідносин про спосіб врегулювання всіх або певних конфліктів (спорів), які виникли або можуть виникнути між ними, шляхом проведення медіації. Медіаційна угода може укладатися у формі медіаційного застереження в договорі або у формі окремої угоди;

4) *медіація* — позасудова добровільна, конфіденційна, структурована процедура, під час якої сторони за допомогою медіатора (медіаторів) намагаються запобігти виникненню або врегулювати конфлікт (спір) шляхом переговорів;

5) *об'єднання медіаторів* — добровільне об'єднання, утворене відповідно до Закону України «Про громадські об'єднання» для здійснення та захисту прав і свобод членів такого об'єднання та/або розвитку медіації, та/або сприяння впровадженню культури мирного вирішення конфліктів (спорів), та/або здійснення професійного самоврядування медіаторів, та/або для забезпечення надання послуги з медіації;

6) *правила проведення медіації* — порядок та методика проведення медіації, права та обов'язки учасників медіації, визначені договором про проведення медіації або затверджені суб'єктом, що забезпечує проведення медіації, відповідно до вимог цього Закону;

7) *сторони медіації* — фізичні, юридичні особи або групи осіб, які звернулися до медіатора (медіаторів) чи суб'єкта, що забезпечує проведення медіації, з метою запобігання виникненню або врегулювання конфлікту (спору) між ними шляхом проведення медіації та уклали договір про проведення медіації;

8) *суб'єкт, що забезпечує проведення медіації* — юридична особа будь-якої організаційно-правової форми, що забезпечує надання послуги з медіації та веде реєстр медіаторів;

9) *угода за результатами медіації* — угода, що фіксує результат домовленості сторін медіації у погодженій між ними усній чи письмовій формі з урахуванням вимог закону;

10) *учасники медіації* — медіатор (медіатори), сторони медіації, їхні представники, законні представники, захисники, перекладач, експерт та інші особи, визначені за домовленістю сторін медіації.

Коментар

1. До прийняття цього Закону в Україні не було термінологічної єдності щодо договорів та угод у сфері медіації, бракувало визначення понять сторін та учасників медіації, а також інших суб'єктів у сфері медіації. Це створювало

плутанину й ускладнювало розуміння процедури медіації та ролі медіатора.

Метою коментованої статті є тлумачення ключових термінів у сфері медіації, особливо тих, які є новими для українського законодавства. Це сприятиме забезпеченню правової визначеності, однаковості розуміння таких категорій та понять, а також терміну “медіація”, що застосовується в інших нормативно-правових актах (наприклад, ЦПК України, ГПК України, КАС України, Законах України “Про соціальні послуги”, “Про безоплатну правничу допомогу” тощо).

1) *Договір про проведення медіації*. Укладення договору про проведення медіації знаменує початок самої процедури. Законодавець визначив склад сторін договору про проведення медіації, його форму та предмет. Сторонами договору про проведення медіації є сторони конфлікту (спору) та медіатор (медіатори), які беруть на себе взаємні зобов’язання щодо процедури медіації.

На особливу увагу заслуговує факт, що законодавець визначив можливість проведення медіації не лише в разі наявного конфлікту (спору), а й за необхідності запобігти виникненню конфлікту в майбутньому. Ідеться про так звану, партнерську медіацію, до якої звертаються перед початком будь-яких партнерських відносин у бізнесі чи стосунках.

У сторін договору про проведення медіації є гнучкість у питанні визначення його форми. Допустимими є як письмова, так і усна форма. Водночас окремими законами можуть бути передбачені вимоги про письмову форму договору про проведення медіації. Наприклад, у разі якщо медіація надається як соціальна послуга.

2) *Медіатор*. Визначення поняття «медіатор» як «спеціально підготовлена нейтральної, незалежної, неупередженої фізичної особи, яка проводить медіацію» підкреслює сутнісні характеристики ролі медіатора та принципи медіації в цілому, а також обов’язковість проходження медіатором спеціальної базової підготовки. Законодавчі вимоги щодо базової підготовки медіатора дивись у коментарі до ст. 10. Зміст щодо нейтральності, незалежності та неупередженості медіатора розкривається через відповідний принцип медіації (див. коментар до ст. 7).

3) *Медіаційна угода*. За аналогією з арбітражною угодою законодавець передбачив, що медіаційна угода — це письмова угода, в якій її сторони визначають медіацію як переважний спосіб вирішення всіх чи певних конфліктів у разі їх наявності чи виникнення в майбутньому. Зазвичай, коли конфлікту ще немає, сторонам правовідносин легше домовитися про

потенційний спосіб його врегулювання та визначитися з умовами.

Медіаційна угода може бути реалізована у формі медіаційного застереження в договорі чи у формі окремої угоди. На практиці більш поширеним є саме включення медіаційного застереження у договір. Серед українських юристів завжди була поширеною практика включення до договорів стандартної фрази, що в разі виникнення непорозумінь щодо умов чи виконання договору його сторони докладатимуть зусиль до вирішення їх шляхом переговорів, а у разі неможливості — звертатимуться до суду в установленому порядку. Після прийняття Закону це не дуже конкретне формулювання частіше замінюють на медіаційне застереження. Існує багато варіантів типових медіаційних застережень. Сторони можуть використати один із запропонованих типових варіантів або розробити власне формулювання.

Приклади медіаційних застережень¹:

“Сторони погоджуються, що будь-які спори, які впливають із цього договору або стосуються його, будуть вирішуватися ними шляхом медіації”.

“Сторони домовилися, що будь-які спори, які виникатимуть у зв’язку з виконанням, порушенням, припиненням або недійсністю цієї Угоди до звернення до суду, вони спробують вирішити за допомогою процедури медіації із залученням медіатора _____ (ПІБ медіатора) _____ (або медіатора з _____ (назва організації) _____).”

Медіаційну угоду як окремий документ укладають у випадках, коли правовідносини сторін не обмежуються одним договором, а мають більш широкий спектр. Також медіаційну угоду укладають у випадках, коли конфлікт вже існує і сторони в принципі домовилися про такий спосіб врегулювання конфлікту, але ще не визначилися з медіатором, щоб одразу укласти договір про проведення медіації.

Сутність медіаційної угоди полягає у виявленні готовності сторін звернутися до медіації в разі виникнення конфлікту (спору) чи вирішення наявного спору. До того ж наявність медіаційної угоди свідчить про обізнаність сторін щодо потенційних можливостей медіації, довіру до такого методу вирішення спорів.

¹ Медіація у цивільних та господарських спорах. Маан Б., ван Пі Р., Романадзе Л., Сергеева С., Сергеев Ю. PravoJustice. 2021. URL: <https://www.pravojustice.eu/storage/app/uploads/public/615/5ac/7f3/6155ac7f31b39168254150.pdf>

4) **Медіація.** Законодавець дає правове визначення процедури медіації, наголошуючи на її трьох взаємопов'язаних ознаках — “переговори”, “структурованість процедури переговорів”, “участь медіатора”. Таке визначення поняття медіації підкреслює її основні відмінності від інших примирних процедур (зокрема, процедури ВСС, будь-яких різновидів переговорів та примирення), оскільки не всі переговори (процедури примирення) за участю посередника є медіацією.

Медіація є структурованою процедурою, що складається з послідовних етапів (стадій) переговорів. При цьому в різних школах медіації по-різному називають стадії медіації та виокремлюють їх від 4 до 7. Проте незалежно від назви стадії структура медіації зводиться до такого послідовного алгоритму: збір інформації (напрацювання тем для обговорення), робота з інтересами та потребами сторін, пошук варіантів рішень, їх оцінювання (зокрема, щодо реалістичності виконання) та оформлення домовленостей.

Також у визначенні поняття “медіація” підкреслюється сутність цієї процедури, що виражається через її принципи.

Варто ще раз наголосити, що законодавець визначив превентивний характер медіації, прямо вказуючи на те, що до початку медіації можна звертатися не тільки для врегулювання наявного конфлікту (спору), але й для запобігання його виникненню у майбутньому.

5) **Об'єднання медіаторів.** Формування професійних об'єднань є характерною тенденцією для багатьох професій. В Україні саме об'єднання медіаторів у різних її регіонах стали рушійною силою розвитку медіації та професії медіатора. Коментований Закон для визначення організаційно-правової форми об'єднань медіаторів відсилає до Закону України “Про громадські об'єднання”, яким передбачено такі форми, як громадська організація або громадська спілка. Отже, в Україні передбачається множинність об'єднань медіаторів. Медіатор може вільно обирати об'єднання для набуття членства, бути членом декількох об'єднань одночасно або ж залишатися поза членством будь-яких об'єднань медіаторів.

Функції та обов'язки об'єднань медіаторів визначено у статтях 13—15 коментованого Закону.

6) **Правила проведення медіації.** Коментований Закон має рамковий характер, водночас для формування розуміння, прозорості та передбачуваності процедури медіації необхідні більш деталізовані орієнтири. Таку функцію виконують правила проведення медіації,

забезпечуючи ясність щодо прав та обов'язків учасників медіації, порядку та методики проведення медіації. Цілком обґрунтованим є те, що правила проведення медіації розробляються та затверджуються не на рівні закону чи нормативно-правового акту, адже одна з цінностей медіації полягає у гнучкості її процедури. До того ж правила проведення медіації дають можливість врахувати різні підходи та моделі медіації, особливості проведення медіації в різних видах спорів тощо.

Коментована норма передбачає дві форми правил проведення медіації — як окремого документа чи як складової договору про проведення медіації. Зазвичай правила проведення медіації як окремий документ розробляються та затверджуються суб'єктами, що забезпечують проведення медіації (дивись про них у коментарі до п. 8 цієї статті), та розміщуються у публічному доступі.

Приклад правил медіації²

7) **Сторони медіації.** Сторони медіації відіграють вирішальну роль в ініціації та реалізації процедури медіації. Саме за їх запитом відбувається процедура та від них залежить результат медіації. Тому сторони медіації мають ширші права та обов'язки порівняно з іншими учасниками медіації. Слід звернути увагу, що сторони медіації набувають такого статусу з моменту укладення договору про проведення медіації. Участь фізичної особи в медіації можлива за умови її дієздатності, адже укладення договору

² Правила медіації Міжнародного комерційного арбітражного суду. 2023.
URL: <https://icac.org.ua/wp-content/uploads/Pravyla-mediatsiji-UA.pdf>

про проведення медіації, угоди за результатами медіації передбачає набуття цивільних прав та обов'язків. Участь у медіації осіб з обмеженою дієздатністю потребує згоди на це їхніх законних представників (батьків, усиновлювачів, піклувальників). Юридична особа бере участь у медіації через свого представника, якого має бути наділено достатнім обсягом повноважень для прийняття рішень. Участь у медіації (наприклад, у земельних, трудових спорах, спорах щодо забудови територій тощо) групи осіб може зумовлювати необхідність залучення до процесу медіації декількох ко-медіаторів.

8) *Суб'єкт, що забезпечує проведення медіації.* Введення цього поняття обумовлено специфікою організації та забезпечення надання послуг медіації та передбачає покладення на такого суб'єкта низки організаційних функцій. Наприклад, щодо розроблення та затвердження правил проведення медіації, формування та ведення реєстру медіаторів, визначення критеріїв включення та виключення медіаторів із реєстру, консультативної допомоги, ведення документообігу (зокрема, з урахуванням забезпечення принципу конфіденційності медіації), матеріально-технічного забезпечення процедури медіації. До того ж функція ведення реєстру є обов'язковою (щодо реєстрів медіаторів додатково див. коментар до ст.14).

Вимоги до правового статусу таких суб'єктів є досить широкими та обмежені тільки наявністю статусу юридичної особи, без жодних уточнень щодо її організаційно-правової форми. У вітчизняній практиці суб'єктами, що забезпечують проведення медіації, є здебільшого громадські об'єднання (насамперед об'єднання медіаторів), юридичні фірми та адвокатські об'єднання, надавачі соціальних послуг тощо. Також прикладами таких суб'єктів є Координаційний центр з надання безоплатної правничої допомоги та Міжнародний комерційний арбітражний суд.

9) *Угода за результатами медіації.* Угода за результатами медіації — це фіксація досягнутих у ході медіації домовленостей сторін. Така угода може мати дві форми: письмову або усну. Закон не передбачає обов'язкового нотаріального посвідчення такої угоди. Проте залежно від досягнутих сторонами домовленостей іноді може знадобитися укладання додаткових угод або звернення до суду, якщо законом передбачено такий порядок (наприклад, у випадку розірвання шлюбу, в якому є неповнолітні діти). Докладніше дивись у коментарі до ст. 21.

Для укладання угоди за результатами медіації як соціальної послуги та медіації між підозрюваним (обвинуваченим) та потерпілим передбачено окремий порядок, закріплений у відповідних нормативно-правових

документах.

Так, нюанси щодо укладання угоди за результатами медіації як соціальної послуги³ передбачено Державним стандартом соціальної послуги медіації, затвердженим Наказом Міністерства соціальної політики України від 03.06.2024 № 269-Н.

Що ж стосується проведення медіації між підозрюваним (обвинуваченим) та потерпілим, то це передбачено спільним наказом Міністерства юстиції України, Міністерства внутрішніх справ України та Генеральної прокуратури України від 22.07.2024 № 2176/5/501/176 Про реалізацію пілотного проекту «Програма відновного правосуддя за участю неповнолітніх, які є підозрюваними, обвинуваченими у вчиненні кримінального правопорушення»⁴.

10) *Учасники медіації*. Як відмічалось вище, Закон відокремив поняття “учасники медіації”, до яких можуть бути віднесені адвокати сторін, законні представники неповнолітніх, перекладачі, психологи та будь-які спеціалісти у вузьких галузях, від поняття «сторони медіації». Таке відокремлення пов’язано з роллю цих осіб у медіації.

Учасники медіації на відміну від сторін медіації не обговорюють деталей спору (конфлікту), не напрацьовують варіантів рішень та взагалі не приймають будь-яких рішень щодо сутності спору (конфлікту).

Їх роль полягає або в наданні фахової консультації з вузькоспеціалізованих питань, або в оцінюванні напрацьованих сторонами варіантів рішень щодо реалістичності, або в наданні підтримки сторонам медіації.

Стаття 2. Законодавство про медіацію

1. *Законодавство про медіацію ґрунтується на Конституції України і складається з цього Закону та інших нормативно-правових актів.*

2. *Якщо міжнародними договорами, згода на обов’язковість яких надана Верховною Радою України, передбачені інші правила, ніж ті,*

³ Про затвердження Державного стандарту соціальної послуги посередництва, Державного стандарту соціальної послуги медіації та внесення зміни до Класифікатора соціальних. Наказ Міністерства соціальної політики від 03.06.2024 № 269-Н URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1159-24#n8>

⁴ Про реалізацію пілотного проекту «Програма відновного правосуддя за участю неповнолітніх, які є підозрюваними, обвинуваченими у вчиненні кримінального правопорушення». Наказ Міністерства юстиції України, Міністерства внутрішніх справ України та Генеральної прокуратури України від 22.07.2024 № 2176/5/501/176. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1116-24#Text>

що встановлені цим Законом, застосовуються правила міжнародних договорів України.

Коментар

Коментована стаття Закону є такою, що визначає правову основу медіації в Україні. Це створює правовий фундамент для розвитку та популяризації медіації як інструмента вирішення конфліктів в Україні.

У Конституції України прямо не згадується про медіацію, але в ній визначаються, зокрема, засади правового порядку, відповідного до якого впроваджується регулювання медіації в Україні. При цьому в розділі «Правосуддя» визнається існування інших способів урегулювання спорів, окрім суду, та навіть допускається запровадження обов'язкового досудового порядку вирішення спорів у визначених законом випадках (частина третьої ст. 124 Конституції України).

Очевидно, що найфундаментальнішим нормативно-правовим актом із питань медіації є коментований Закон. Водночас згадування про медіацію чи врегулювання окремих питань, пов'язаних із медіацією, містяться і в інших законах та підзаконних актах. Рамковий характер Закону залишив простір для врегулювання та деталізації його положень іншими нормативно-правовими актами.

Щодо інших нормативно-правових актів у розумінні коментованої статті насамперед можна назвати всі закони, до яких у розділі IV Закону вносяться зміни: Кодекс законів про працю України, Земельний кодекс України, Господарський процесуальний кодекс України, Цивільний процесуальний кодекс України, Кодекс адміністративного судочинства України), та ще шість Законів України: «Про нотаріат», «Про міжнародний комерційний арбітраж», «Про третейські суди», «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю», «Про судовий збір» та Закон України «Про соціальні послуги».

Також є інші закони, де згадується медіація, а саме:

Закон України «Про безоплатну правничу допомогу» передбачає у п. 4 ч. 2 ст. 7, що безоплатна первинна правнича допомога включає такий вид правничих послуг, як надання допомоги в забезпеченні доступу особи до вторинної правничої допомоги та медіації. До того ж п. 5 ч. 2 статті 281 закріплює серед повноважень Координаційного центру з надання правничої допомоги обов'язок формувати і вести в установленому порядку Реєстр

медіаторів, які залучаються центрами для надання безоплатної правничої допомоги, та здійснювати моніторинг якості надання такими медіаторами послуг з медіації. А п. 14 ч. 1 ст. 17 одним із повноважень центрів з надання безоплатної правничої допомоги визначено забезпечення надання послуг з медіації у встановленому порядку;

Закон України «Про державну підтримку інвестиційних проектів із значними інвестиціями в Україні» (ст. 19) та Закон України «Про концесію» (ч. 2 ст. 45) зазначає медіацію серед механізмів, які вільно можуть обрати сторони спеціального інвестиційного договору/концесійного договору для вирішення спорів між ними.

Важливою складовою правового регулювання питань медіації є також процесуальне законодавство, а саме: Цивільний процесуальний кодекс України, Господарський процесуальний кодекс України, Кодекс адміністративного судочинства України. Ці нормативно-правові акти містять низку дотичних до процедури медіації норм: неможливість допиту як свідка медіатора про відомості, що стали йому відомими під час процедури медіації; можливість повернення позивачу 60 відсотків судового збору, сплаченого при поданні позову (а також відповідної апеляційної чи касаційної скарги); обов'язок суду зупинити провадження у справі у разі звернення обох сторін із клопотанням про зупинення провадження у справі у зв'язку з проведенням медіації; можливість примирення сторін шляхом медіації на будь-якій стадії судового процесу тощо (докладніше див. коментар до Прикінцевих та перехідних положень).

До того ж є низка підзаконних нормативно-правових актів, у тому числі прийнятих після коментованого Закону з метою розвитку його положень. Зокрема, наказом Міністерства юстиції України затверджено Порядок ведення Координаційним центром з надання правової допомоги Реєстру медіаторів, які залучаються центрами з надання безоплатної вторинної правничої допомоги, та Порядок проведення конкурсного відбору медіаторів, які залучаються центрами з надання безоплатної вторинної правничої допомоги⁵. Своєю чергою, Порядком використання коштів, передбачених у державному бюджеті для оплати послуг та відшкодування витрат адвокатів, які надають безоплатну вторинну правничу допомогу, затвердженим постановою КМУ

⁵ Про затвердження Порядку ведення Координаційним центром з надання правової допомоги Реєстру медіаторів, які залучаються центрами з надання безоплатної вторинної правової допомоги, Порядку проведення конкурсного відбору медіаторів, які залучаються центрами з надання безоплатної вторинної правової допомоги. Наказ Міністерства юстиції України від 28.11.2022 р. №5298/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1499-22#Text>

від 4 березня 2013 р. № 130⁶, врегульовано оплату послуг та відшкодування витрат медіаторів, включених до Реєстру медіаторів, які залучаються центрами для реалізації Програми відновного правосуддя за участю неповнолітніх, які є підозрюваними, обвинуваченими у вчиненні кримінального правопорушення. Питання реалізації самої Програми регулюються спільним наказом Міністерства юстиції України, Міністерства внутрішніх справ України та Генеральної прокуратури України⁷.

Важливим підзаконним нормативно-правовим актом, що регулює порядок надання медіації як соціальної послуги, є Державний стандарт соціальної послуги медіації⁸.

2. Коментована стаття відображає положення ст. 9 Конституції України щодо пріоритетності норм чинних міжнародних договорів, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України. Також положення цієї статті свідчить про готовність України дотримуватися міжнародних стандартів у сфері медіації з метою гармонізації законодавства зі світовими стандартами. Такий підхід може сприяти впровадженню кращих практик у сфері медіації та забезпечити якість послуг із медіації.

Варто зауважити, що коментований Закон було розроблено з урахуванням міжнародних актів обов'язкового та рекомендованого характеру, а також настанов Європейської комісії з ефективності правосуддя (CEPEJ).

З огляду на євроінтеграційні процеси в Україні важливою є відповідність положень коментованого Закону Директиві 2008/52/EC Європейського Парламенту та Ради з деяких аспектів медіації у цивільних та комерційних справах⁹.

Одним із ключових міжнародно-правових актів у сфері медіації є Конвенція ООН про міжнародні угоди про врегулювання спорів за результатами медіації

---

⁶ Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для оплати послуг та відшкодування витрат адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу. Постанова Кабінету Міністрів України від 04.03.2013 р. № 130 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/130-2013-%D0%BF#Text>

⁷ Про реалізацію пілотного проєкту «Програма відновного правосуддя за участю неповнолітніх, які є підозрюваними, обвинуваченими у вчиненні кримінального правопорушення». Наказ Міністерства юстиції України, Міністерства внутрішніх справ України та Генеральної прокуратури України від 22.07.2024 № 2176/5/501/176. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1116-24#Text>

⁸ Про затвердження Державного стандарту соціальної послуги посередництва, Державного стандарту соціальної послуги медіації та внесення зміни до Класифікатора соціальних. Наказ Міністерства соціальної політики від 03.06.2024 № 269-Н URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1159-24#n8>

⁹ Directive 2008/52/EC of the European Parliament and of the Council of 21 May 2008 on certain aspects of mediation in civil and commercial matters. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32008L0052>

(Сінгапурська конвенція щодо медіації)¹⁰, яку Україна підписала у 2019 році, але ще не ратифікувала. Розроблення коментованого Закону відбувалося з урахуванням положень Сінгапурської конвенції, підписання якої стало поштовхом для активізації роботи над законопроектом у межах робочої групи з підготовки пропозицій про ратифікацію Конвенції ООН про транскордонні угоди, досягнуті внаслідок медіації¹¹.

Окремої уваги в контексті медіації потребує Конвенція про цивільно-правові аспекти міжнародного викрадення дітей (1980 р.)¹², до якої Україна приєдналася 11 січня 2006 року. Оскільки медіація довела свою ефективність у міжнародних спорах щодо дітей, Гаазька конференція з міжнародного приватного права розробила Настанови з найкращих практик медіації та інших процесів, спрямованих на узгоджене вирішення міжнародних сімейних спорів щодо дітей, які підпадають під дію Гаазької конвенції про цивільно-правові аспекти міжнародного викрадення дітей¹³.

Крім вищезазначених міжнародно-правових актів, Європейська комісія з ефективності правосуддя рекомендує також ураховувати й акти Ради Європи, Європейського Союзу, Комісії ООН із права міжнародної торгівлі (ЮНСІТРАЛ), а також керівні принципи Європейської комісії із ефективності правосуддя, що і було зроблено під час підготовки проєкту коментованого Закону. Було враховано, зокрема, такі акти:

- Рекомендація № R (98) 1 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо медіації в сімейних справах;
- Рекомендація Rec (2001) 9 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо альтернатив судовому розгляду спорів між адміністративними органами й сторонами — приватними особами;
- Рекомендація Rec (2002) 10 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо медіації в цивільних справах;
- Рекомендація CM/Rec (2018) 8 Комітету Міністрів Ради Європи

---

¹⁰ United Nations Convention on International Settlement Agreements Resulting from Mediation (New York, 2018) (the «Singapore Convention on Mediation»)
URL: https://uncitral.un.org/en/texts/mediation/conventions/international_settlement_agreements

¹¹ Про створення Робочої групи з підготовки пропозицій про ратифікацію Конвенції ООН про транскордонні угоди, досягнуті внаслідок медіації. Наказ Міністерства юстиції України від 27.06.2019 р. № 2487/7.

¹² Конвенція про цивільно-правові аспекти міжнародного викрадення дітей.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3303-15>

¹³ Guide to Good Practice under the Hague Convention of 25 October 1980 on the Civil Aspects of International Child Abduction. URL: <https://assets.hcch.net/docs/d09b5e94-64b4-4afe-8ee1-ab97c98daa33.pdf>

державам-членам щодо відновного правосуддя у кримінальних справах;

- Директива 2013/11/EU Європейського Парламенту та Ради від 21 травня 2013 року про альтернативне вирішення споживчих спорів
- Типовий закон ЮНСІТРАЛ 2018 року про міжнародну комерційну медіацію та міжнародні мирові угоди, досягнуті в результаті медіації
- Керівні принципи ЄКЕП з більш ефективного втілення чинної рекомендації щодо медіації в кримінальних справах (CEPEJ(2007)13);
- Керівні принципи ЄКЕП з більш ефективного втілення чинної рекомендації щодо сімейної медіації та медіації в цивільних справах (CEPEJ(2007)14);
- Керівні принципи ЄКЕП з більш ефективного втілення чинної рекомендації щодо альтернатив судовим спорам між адміністративними органами та сторонами — приватними особами (CEPEJ(2007)15)¹⁴

Стаття 3. Сфера дії Закону

1. Дія цього Закону поширюється на суспільні відносини, пов'язані з проведенням медіації з метою запобігання виникненню конфліктів (спорів) у майбутньому або врегулювання будь-яких конфліктів (спорів), у тому числі цивільних, сімейних, трудових, господарських, адміністративних, а також у справах про адміністративні правопорушення та у кримінальних провадженнях з метою примирення потерпілого з підозрюваним (обвинуваченим).

Законодавством можуть передбачатися особливості проведення медіації в окремих категоріях конфліктів (спорів).

2. Медіація може бути проведена до звернення до суду, третейського суду, міжнародного комерційного арбітражу або під час досудового розслідування, судового, третейського, арбітражного провадження, або під час виконання рішення суду, третейського суду чи міжнародного комерційного арбітражу.

Проведення медіації не впливає на перебіг позовної давності.

3. Медіація не проводиться у конфліктах (спорах), що впливають

¹⁴ European Handbook for Mediation Lawmaking. European Commission for the Efficiency of Justice (CEPEJ). 2019. URL: <https://rm.coe.int/cepej-2019-9-en-handbook/1680951928>

чи можуть вплинути на права і законні інтереси третіх осіб, які не є учасниками цієї медіації.

Коментар

1. Коментована стаття окреслює можливості застосування медіації з огляду на предмет конфлікту (спору) та спірних правовідносин, а також зауважує на можливості застосування медіації для запобігання виникненню конфліктів (спорів) у майбутньому.

Увага до превентивної функції медіації є цілком виправданою, адже сторонам набагато легше дійти згоди щодо того, як діяти у вірогідних конфліктних ситуаціях ще до моменту виникнення конфлікту (спору). Так, зокрема, практика доводить ефективність превентивної медіації перед початком спільної підприємницької діяльності чи інвестиційного проєкту, перед вступом до шлюбу чи початком партнерських відносин, для узгодження порядку догляду за літніми батьками та формулювання настанов для родичів щодо меж медичного втручання тощо. Сторони, перебуваючи у спокійному емоційному стані та партнерських відносинах, можуть обговорити всі важливі для кожного з них питання, щоб мінімізувати ризик виникнення конфлікту в майбутньому, а також домовитися про лінії поведінки в разі виникнення конфлікту (спору). Навички медіатора допомагають у створенні атмосфери співпраці, виявленні інтересів та потреб сторін, обговоренні деталей спільної взаємодії, визначенні потенційних ризиків та порядку реагування на них, конкретизації досягнутих домовленостей задля забезпечення реалістичності їх реалізації. Коментована стаття виконує також правопросвітницьку функцію, розширюючи сприйняття медіації суто як способу врегулювання наявного конфлікту.

Предметну сферу дії коментованого Закону визначено максимально широко. Крім достатньо “класичних” для медіації цивільних, сімейних, трудових, господарських спорів, коментована стаття також закладає основи для розвитку медіації в адміністративних спорах та у справах про адміністративні правопорушення. Важливою для становлення культури мирного вирішення спорів є положення коментованої статті щодо медіації у кримінальних провадженнях з метою примирення потерпілого з підозрюваним (обвинуваченим). Важливо розуміти, що медіація в таких справах не є способом уникнення кримінальної відповідальності правопорушником, а навпаки, — способом взяти на себе відповідальність перед потерпілим та відшкодувати

завдану кримінальним правопорушенням шкоду. Відповідно до ч. 4 ст. 56 КПК України потерпілий має право примиритися із підозрюваним, обвинуваченим на всіх стадіях кримінального провадження. Медіація може бути одним зі шляхів досягнення такого примирення, а угода про примирення може бути однією з форм оформлення досягнутих домовленостей між потерпілим та підозрюваним (обвинуваченим).

Отже, можна наголошувати на універсальності медіації як методу вирішення спорів. Водночас можливість застосування медіації має оцінюватись у кожному окремому конфлікті (спорі) за допомогою певних критеріїв, які у практиці набули назву “критерії медіабельності спору”. Під медіабельністю спору треба розуміти сукупність ознак конкретного спору, які визначають об’єктивну та суб’єктивну можливість/доцільність проведення медіації. Медіатор має визначитися щодо медіабельності чи немедіабельності спору, а також готовності взятися за її проведення водночас, як сторони визначаються з питанням стосовно доцільності своєї участі в медіації.

Критерії немедіабельності можна класифікувати на абсолютні та відносні. Абсолютними вважають такі критерії, що унеможливають проведення процедури медіації. Наприклад:

- неможливість проведення процедури медіації певного виду правового спору згідно з національним законодавством, що може полягати у виключенні певних видів спорів зі сфери застосування медіації, неможливості примирення в певних категоріях спорів. Наприклад, Кодекс адміністративного судочинства України не передбачає мирного врегулювання в адміністративних справах щодо оскарження нормативно-правових актів органів виконавчої влади, Верховної Ради Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування та інших суб’єктів владних повноважень;
- спір стосується прав та законних інтересів третіх осіб, які не беруть участі в медіації;
- неможливість дотримання принципу самовизначення сторін спору, наприклад, через повну чи часткову недієздатність сторони спору, значний дисбаланс сил, який неможливо компенсувати під час процедури медіації;
  - предмет та зміст спору суперечать моралі та публічному порядку;
  - інші.

Відносними вважають критерії, що можуть впливати на можливість проведення медіації конкретним медіатором та/або між конкретними сторонами:

- відсутність необхідних компетентностей (спеціалізованої підготовки, досвіду) для надання послуг медіації в конкретному конфлікті (спорі);
- наявність особистої зацікавленості чи іншого конфлікту інтересів;
- неможливість медіатора зберегти нейтральність;
- інші.

Деякі з критеріїв немедіабельності можуть стати відомими до початку процедури, а деякі — бути з'ясовані вже під час проведення процедури, і тоді це є підставою для її припинення.

Слід також розуміти, що попри широкий спектр законодавчих можливостей для проведення медіації, не в усіх спорах її проведення буде доцільним.

Медіація доцільна у таких випадках:

- сторони можуть брати участь у переговорах, бажають висловитися, готові вести діалог і шукати шляхи вирішення конфлікту (спору);
- наявність достатніх дискреційних повноважень у суб'єкта владних повноважень — сторони конфлікту (спору);
- сторони спору мають негативний досвід вирішення спорів у судовому порядку чи неможливості виконання судового рішення;
- сторони усвідомлюють високі витрати на судовий розгляд, залучення адвокатів, експертів;
- бажання сторін забезпечити конфіденційність самого факту спору, його суті, пов'язаних із цим репутаційних ризиків;
- сторони перебувають у тривалих відносинах і бажають їх зберегти;
- суть конфлікту (спору) виходить за межі правового спору;
- бажання попередити виникнення конфлікту чи його ескалацію;
- інші.

Медіація недоцільна у таких випадках:

- сторона спору відчуває, що вирішення спору має носити публічний, а не приватний характер;

- медіація розглядається як засіб помсти, підготовки до судового процесу, його затягування чи для інших прихованих цілей;
- сторони перебувають у тривалому конфлікті, який досягнув такої стадії ескалації, що унеможлиблює медіацію;
- інші.

Коментована стаття передбачає, що законодавством можуть передбачатися особливості проведення медіації в окремих категоріях конфліктів (спорів). Ця норма була частково реалізована у Прикінцевих та перехідних положеннях цього Закону, зокрема, щодо медіації у трудових та земельних спорах, соціальній сфері (див. коментар до Прикінцевих та перехідних положень) для врахування особливостей певних правовідносин, гармонійної імплементації медіації в систему вирішення спорів тощо.

2. У тексті коментованого Закону висвітлено широкі можливості для сторін конфлікту (спору) обрати для себе найбільш прийнятний та ефективний спосіб вирішення їх конфлікту (спору), а також звернутися до процедури медіації як до застосування інших способів вирішення спорів, так і паралельно з ними. Також у Законі підкреслюється, що судові рішення, рішення третейського суду не завжди означатиме вирішення конфлікту (спору), адже таке рішення ще має бути виконано сторонами. Саме тому Закон передбачає можливість звернення до процедури медіації навіть під час виконання рішення суду, третейського суду чи міжнародного комерційного арбітражу.

Зазвичай звернення до процедури медіації у випадку відкритого судового, третейського чи арбітражного провадження супроводжується його зупиненням на час проведення медіації (докладніше про процесуальне законодавство див. у коментарі до Прикінцевих та перехідних положень). Регламенти арбітражних інституцій також зазвичай містять норми щодо проведення медіації під час арбітражного провадження.

Склад Арбітражного суду за письмовим клопотанням сторін призупиняє розгляд справи у зв'язку з проведенням медіації на строк її проведення.

Ст.58 Регламенту міжнародного комерційного арбітражного суду при торгово-промисловій палаті України¹⁵

¹⁵ Регламент Міжнародного комерційного арбітражного суду. 2020.
URL: https://icac.org.ua/wp-content/uploads/Reglament_UA_2020_print_1603953966.pdf

У коментованій статті зауважується, що проведення медіації не впливає на перебіг позовної давності. Інакше кажучи, звернення сторони (сторін) спору до медіації та її проведення не зупиняє і не перериває позовної давності. Тому сторони медіації мають тримати у фокусі уваги перебіг строків позовної давності, щоб не позбавитись можливості звернення до суду.

У випадках, визначених законом, участь сторони у медіації може бути визнана судом поважною причиною пропуску строку звернення до суду (ч. 4 ст. 2221 Кодексу законів про працю України). Суди відіграють важливу роль в інформуванні населення про медіацію, в тому числі щодо можливості її проведення на будь-якій стадії судового процесу. В липні 2024 року в структуру порталу “Судова влада України” було інтегровано сторінку “Медіація для вирішення спору”, де відвідувачі можуть знайти відповіді на найпоширеніші запитання щодо медіації, а також посилання на міжорганізаційний реєстр медіаторів www.mediation-help.com

3. Коментована стаття містить імперативну норму, яка виключає можливість проведення медіації. У конфліктах (спорах), предмет яких впливає чи може вплинути на права і законні інтереси третіх осіб, такі особи мають бути залучені до участі у медіації як сторони або інші учасники. Таке законодавче положення нівелює можливість зловживання процедурою медіації, а також покладає на медіатора обов’язок з’ясувати коло всіх сторін спору до початку медіації. У разі виявлення під час проведення медіації осіб, чиї права та законні інтереси потребують врахування при вирішенні певного конфлікту (спору), такі особи мають бути залучені до процедури медіації або медіація має бути припинена.

Окремо слід зауважити про дотримання положень частини 3 коментованої статті при проведенні медіації в сімейних конфліктах (спорах), які стосуються прав та законних інтересів дитини (визначення місця проживання дитини; участь батьків у вихованні та утриманні дитини тощо). Батьки як законні представники дітей можуть бути сторонами медіації, предметом якої є забезпечення реалізації прав та законних інтересів їхніх дітей, і приймати відповідні рішення. Водночас прийняте ними рішення має відповідати принципу забезпечення найкращих інтересів дитини, визначеному ч. 1 ст. 3 Конвенції про права дитини: “В усіх діях щодо дітей, незалежно від того, здійснюються вони державними чи приватними установами, що займаються питаннями соціального забезпечення, судами, адміністративними чи законодавчими органами, першочергова увага приділяється якнайкращому забезпеченню інтересів дитини”¹⁶.

¹⁶ Конвенція про права дитини. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text

Стаття 4. Принципи медіації

1. Медіація проводиться за взаємною згодою сторін медіації з урахуванням принципів добровільності, конфіденційності, нейтральності, незалежності та неупередженості медіатора, самовизначення та рівності прав сторін медіації.

2. Принципи медіації поширюються на стадію підготовки до медіації.

Коментар

1. Принципи медіаційної процедури кристалізувалися у процесі практики медіації, знайшли відображення у документах медіаторських спільнот та суб'єктів, що забезпечують надання послуги медіації (правилах медіації, кодексах професійної етики, стандартах навчання та практики, модельних договорах про проведення медіації), після чого закріплювалися у нормативно-правових актах (законах про медіацію, міжнародних правових актах). Аналіз міжнародно-правових актів (Рекомендацій Ради Європи¹⁷, Директиви 2008/52/ЄС щодо деяких аспектів медіації у комерційних та цивільних спорах¹⁸, Модельного Закону ЮНСІТРАЛ про міжнародну комерційну медіацію та міжнародні угоди щодо врегулювання спорів за результатами медіації (2018)¹⁹ свідчить, що принципи медіації, закріплені в Законі України “Про медіацію”, абсолютно відповідають міжнародним та закордонним підходам. Також деякі підходи до медіації вирізняють ще такі принципи як: поінформованість, толерантність учасників медіації, щирість намірів сторін медіації, активність сторін медіації, структурованість та гнучкість процедури медіації тощо.

¹⁷ Див. перелік рекомендацій із посиланнями на тексти на <https://www.coe.int/en/web/cepej/cepej-work/mediation>

¹⁸ Directive 2008/52/EC of the European Parliament and of the Council of 21 May 2008 on certain aspects of mediation in civil and commercial matters. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32008L0052>

¹⁹ UNCITRAL Model Law on International Commercial Mediation and International Settlement Agreements Resulting from Mediation, 2018 URL: https://uncitral.un.org/en/texts/mediation/modellaw/commercial_conciliation

Важливість принципів медіації полягає в тому, що вони становлять своєрідний каркас медіаційної процедури, не зашкоджуючи її гнучкості та враховуючи її конфіденційну природу. Саме тому глибоке розуміння сутності та значення кожного принципу медіації є вкрай важливим для медіатора, сторін та учасників медіації.

Принципи медіації реалізуються взаємопов'язано, а їх дотримання уможливорює досягнення кінцевої мети медіації — мирного та взаємовигідного вирішення спору, формування передумов для подальших взаємовідносин сторін. Зокрема, наприклад, повноцінна реалізація принципу добровільності та самовизначення сторін медіації можлива за реалізації принципу нейтральності та неупередженості медіатора.

У тексті коментованої статті також наголошується, що медіація проводиться за взаємною згодою сторін, а така умова є однією зі складових принципу добровільності медіації (див. докладніше коментар до ст. 5). Про певний баланс у принципах медіації також говорить той факт, що з чотирьох принципів медіації два (принцип добровільності та принцип конфіденційності) стосуються медіатора, сторін та учасників медіації, і по одному принципу спрямовано окремо на медіатора (принцип нейтральності, незалежності та неупередженості медіатора) та на сторони медіації (принцип самовизначення та рівності прав сторін медіації).

Наступні статті коментованого Закону визначають зміст та особливості застосування кожного окремого принципу медіації.

2. Поширення принципів медіації на стадію підготовки до медіації є важливим передусім у практичному сенсі та захищає інтереси медіатора та сторін медіації. Так, стадія підготовки до медіації починається з моменту першого контакту сторони медіації з медіатором або суб'єктом, що забезпечує проведення медіації, та завершується укладенням договору про проведення медіації. Упродовж підготовки до медіації здійснюється організаційна робота, знайомство медіатора зі сторонами та суттю конфлікту (спору), уточнення переліку майбутніх учасників медіації, медіатор може проводити роботу із залучення іншої сторони/сторін конфлікту (спору) тощо. Зокрема, на стадії підготовки до медіації медіатору стає відомою інформація від сторін конфлікту (спору), а принцип конфіденційності медіації унеможливорює, наприклад, його допит як свідка.

Докладніше про підготовку до медіації див. у коментарі до ст. 16.

Стаття 5. Добровільність

1. Участь у медіації є добровільним волевиявленням учасників медіації. Ніхто не може бути примушений до врегулювання конфлікту (спору) шляхом проведення медіації.

2. Сторони медіації та медіатор можуть у будь-який момент відмовитися від участі в медіації.

3. Участь сторони в медіації не може вважатися визнанням такою стороною вини, позовних вимог або відмовою від позовних вимог.

Коментар

1. Добровільність є наріжним каменем медіації, охоплює всі стадії медіаційної процедури та всіх учасників медіації. Саме багатоаспектний характер добровільності процедури медіації є тим чинником, який вигідно відрізняє її від судового розгляду справи.

Так, принцип добровільності медіації реалізується при укладанні договору про проведення медіації, безпосередній участі у процедурі медіації, формулюванні умов угоди про результати медіації, її підписанні.

Законодавець також максимально широко окреслює коло осіб, на яких поширюється принцип добровільності медіації, вживаючи термін «учасники медіації», тобто охоплюючи не тільки медіатора, сторони медіації, але й усіх залучених до процедури медіації осіб.

При цьому слід зауважити, що принцип добровільності медіації реалізується навіть за умови запровадження певного ступеня її «обов'язковості» як досудового порядку вирішення певної категорії спорів. Така практика є досить поширеною та існує у багатьох країнах світу. Зазвичай ідеться про обов'язкову першу медіаційну сесію чи інформаційно-оціночну зустріч із медіатором (наприклад, в Італії, Великобританії, Канаді, Греції та інших). Звісно, такі підходи викликають дискусії щодо можливого обмеження принципу добровільності медіації. Водночас варто наголосити, що принцип добровільності медіації не порушується, адже у сторін спору є право відмовитися від участі в медіації в будь-який момент.

Лише добровільність участі сторони в медіації забезпечує її активність та усвідомлену участь у процедурі, ефективність та результативність медіації, підвищує ймовірність виконаності угоди за результатами медіації.

2. Принцип добровільності реалізується також у передбаченні можливості сторін у будь-який момент відмовитися від участі в медіації. Наслідки відмови сторін від участі в медіації зазвичай визначаються в договорі про проведення медіації.

Для медіатора добровільність виражається в тому, що він, як і інші учасники медіації, приймає рішення про свою участь у процедурі медіації з певними сторонами щодо певної сфери відносин та тематики. Добровільність для медіатора також полягає в його праві припинити свою участь у медіації у разі неможливості дальшого проведення медіації з об'єктивних (виявлення немедіабельності конфлікту (спору), відсутність спеціалізованої підготовки, конфлікт інтересів, фізична чи психологічна неспроможність), чи суб'єктивних (неможливість дотримання медіатором нейтральності та неупередженості тощо) причин.

3. Положення частини 3 коментованої статті покликане сформувати в суспільстві сприйняття процедури медіації як прояву добросовісного, сумлінного ставлення сторін конфлікту (спору) до прояснення ситуації та віднайдення рішення, утвердити культуру мирного вирішення конфліктів спорів у суспільстві. Участь сторони спору в процедурі медіації не має аргументативної чи доказової сили щодо слабкості правової позиції сторони, визнання певних фактів тощо.

Стаття 6. Конфіденційність

1. Медіатор та інші учасники медіації, а також суб'єкт, що забезпечує проведення медіації, не мають права розголошувати конфіденційну інформацію, якщо інше не встановлено законом або якщо всі сторони медіації не домовилися у письмовій формі про інше.

Для цілей цього Закону конфіденційною інформацією вважається вся інформація, яка стала відома під час підготовки до медіації та проведення медіації, зокрема про пропозицію та готовність сторін конфлікту (спору) до участі у медіації, факти та обставини, висловлені

судження та пропозиції сторін медіації щодо врегулювання конфлікту (спору), зміст угоди за результатами медіації.

2. Якщо медіатор отримав від однієї із сторін конфіденційну інформацію, він може розкрити таку інформацію іншій стороні (сторонам) лише за згодою сторони, яка надала таку інформацію.

3. Особи, зазначені у частині першій цієї статті, за розголошення конфіденційної інформації несуть відповідальність, передбачену законом.

4. У разі пред'явлення стороною медіації вимог до медіатора щодо невиконання чи неналежного виконання ним умов договору про проведення медіації медіатор звільняється від обов'язку збереження конфіденційної інформації в межах, необхідних для захисту його прав та інтересів. У такому разі суд, інші органи чи посадові особи, які розглядають вимоги сторони медіації до медіатора або яким стало відомо про пред'явлення таких вимог, зобов'язані вжити заходів для унеможливлення доступу сторонніх осіб до конфіденційної інформації та її розголошення.

5. Медіатор не може бути допитаний як свідок у справі (провадженні) щодо інформації, яка стала йому відома під час підготовки до медіації та проведення медіації.

Коментар

1. Гарантії нерозголошення інформації, яку розкривають сторони спору у процесі медіації, є саме тим чинником, який має сприяти популярності та ефективності медіації. Для досягнення цієї мети законодавець визначає обсяг інформації, яка не підлягає розголошенню, максимально широке коло осіб, на яких поширюються зобов'язання щодо конфіденційності, а також виняткові підстави відступу від принципу конфіденційності медіації, порядок притягнення до відповідальності осіб, які розголосили охоронювану законом інформацію.

Сторони медіації можуть уточнити межі конфіденційності в договорі про проведення медіації чи додатково укласти угоду про нерозголошення щодо особливих умов дотримання конфіденційності. У цьому положенні прослідковується взаємозв'язок реалізації принципу конфіденційності та принципу самовизначення сторін медіації, адже саме вони наділені правом

визначати межі конфіденційності певної процедури медіації.

Прикладом законодавчого обмеження принципу конфіденційності є п. 8 Порядку забезпечення соціального захисту дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах, у тому числі дітей, які постраждали від жорстокого поводження²⁰, що передбачає обов'язок невідкладного повідомлення про дитину, яка зазнає жорстокого поводження.

Принцип конфіденційності є важливою перевагою медіації на протигагу гласності судового розгляду, де вся інформація щодо сторін, суті та наслідків вирішення спору перебуває у публічному доступі.

2. Зобов'язання медіатора щодо дотримання принципу конфіденційності стосуються не тільки третіх осіб, але й сторін медіації. Процедура медіації може включати індивідуальні зустрічі (кокуси) медіатора зі сторонами медіації. Під час таких зустрічей медіатор може отримати від сторони додаткову інформацію чи дізнатися її міркування, що є конфіденційним за замовчуванням. Саме тому законодавець наголошує, що медіатор має отримати згоду сторони спору щодо можливих меж розкриття такої інформації іншій стороні спору. Коментоване положення також забезпечує усвідомлену та інформовану участь осіб у медіації.

3. Законодавство передбачає притягнення осіб до цивільно-правової, адміністративної, кримінальної відповідальності за розголошення конфіденційної інформації.

Цивільно-правова відповідальність передбачена ст. 611 ЦК України за порушення зобов'язань, встановлених договором, зокрема договором про проведення медіації або договором про нерозголошення інформації. Разом із тим розголошення конфіденційної інформації, що стала відомою під час підготовки до медіації, тобто до укладення договору про проведення медіації, може не охоплюватися ст. 611 ЦК України. У такому випадку видається доцільним укладення договору про надання послуг із підготовки до медіації або договору про нерозголошення інформації на етапі підготовки до медіації.

Частиною 3 ст. 1643 Кодексу України про адміністративні правопорушення передбачена адміністративна відповідальність за отримання, використання, розголошення комерційної таємниці, а також іншої конфіденційної інформації з метою заподіяння шкоди діловій репутації або майну іншого підприємця.

Відповідно до ст. 182 Кримінального кодексу України за незаконне

²⁰ Про забезпечення соціального захисту дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах. Постанова Кабінету Міністрів України від 01.06.2020 р. № 585 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/585-2020-%D0%BF#Text>

збирання, зберігання, використання, знищення, поширення конфіденційної інформації про особу або незаконну зміну такої інформації передбачено кримінальну відповідальність. До того ж за певних умов дії медіатора, інших учасників медіації щодо розголошення конфіденційної інформації можуть бути кваліфіковані за ст. 232 КК України “Розголошення комерційної або банківської таємниці”.

4. Законодавець надає медіатору справедливу можливість відступити від дотримання принципу конфіденційності медіації з метою захисту своїх прав та інтересів стосовно вимог сторін медіації щодо невиконання чи неналежного виконання ним умов договору про проведення медіації. При цьому обсяг інформації, що підлягає розголошенню, обмежено принципом достатності, а на суд, інші органи чи посадових осіб, які розглядають вимоги сторони медіації до медіатора або яким стало відомо про пред’явлення таких вимог, покладається зобов’язання вжити заходів для унеможливлення доступу сторонніх осіб до конфіденційної інформації та її розголошення.

5. Процесуальні кодекси, зокрема Цивільний процесуальний кодекс України (п. 2 ст. 70 ЦПК України), Кодекс адміністративного судочинства України (п. 2 ст. 66 КАС України) та Господарський процесуальний кодекс України (п. 2 ст. 67 ГПК України), містять норми, які виключають можливість допиту як свідків осіб, які за законом зобов’язані зберігати в таємниці відомості, що були довірені їм у зв’язку з наданням послуг медіації під час проведення позасудового врегулювання спору. Вказані положення додатково забезпечують дотримання принципу конфіденційності.

Стаття 7. *Нейтральність, незалежність та неупередженість медіатора*

1. Під час проведення медіації медіатор повинен бути нейтральним у ставленні до сторін медіації та незалежним від сторін медіації, органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових та службових осіб, інших фізичних і юридичних осіб.

2. Медіатор не може:

1) суміщати функцію медіатора з функцією іншого учасника медіації в одному конфлікті (спорі);

2) надавати сторонам медіації консультації та рекомендації щодо прийняття рішення по суті конфлікту (спору);

3) приймати рішення по суті конфлікту (спору) між сторонами медіації;

4) бути представником або захисником будь-якої із сторін у досудовому розслідуванні, судовому, третейському чи арбітражному провадженні у конфлікті (спорі), в якому він є чи був медіатором.

3. Втручання органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності та підпорядкування, громадських об'єднань, посадових та службових осіб, фізичних осіб під час підготовки та проведення медіації забороняється.

4. Медіатор повинен бути неупередженою особою, яка допомагає сторонам конфлікту (спору) здійснювати комунікацію, досягати порозуміння та проводити переговори.

5. Медіатор має право надавати сторонам медіації консультації та рекомендації щодо порядку проведення медіації та фіксування її результатів.

Коментар

1. Нейтральність, незалежність та неупередженість медіатора є визначальними принципами медіації, дотримання яких забезпечує результат медіації та надає сторонам відчуття справедливості процедури. Нейтральність, незалежність та неупередженість медіатора можна розглядати: як законні очікування сторін медіації щодо поведінки та ставлення медіатора; як обов'язок медіатора утримуватися від певних дій (демонструвати фаворитизм, упередженість, невдоволення щодо сторони медіації) та як імперативи поведінки медіатора (допомагати всім сторонам спору, проявляти рівне ставлення до сторін спору). Недотримання медіатором нейтральності, незалежності та неупередженості є порушенням норм професійної етики медіатора.

Під нейтральністю медіатора слід розуміти його рівновіддаленість від сторін спору, утримання від оціночних суджень щодо поведінки, рішень чи висловлювань сторін спору, що дає змогу формувати атмосферу довіри впродовж процедури медіації. Нейтральність також зумовлює перебування

медіатора “поза конфліктом”, що дозволяє йому об’єктивно сприймати суть спору, потреби та інтереси сторін конфлікту (спору).

Незалежність медіатора пов’язується з відсутністю у нього конфлікту інтересів чи обставин, що можуть вплинути на його дії в процесі медіації. Обставини, які можуть вплинути на нейтральність та незалежність медіатора або призвести до конфлікту інтересів чи сприйматися як такі, можуть стати відомими медіатору до початку чи під час процедури медіації. До таких обставин можуть належати особисті або ділові відносини зі стороною (сторонами) конфлікту (спору), фінансова чи інша, пряма чи опосередкована заінтересованість у результаті медіації, надання медіатором будь-яких послуг, окрім медіаційних, стороні (сторонам) конфлікту (спору).

Проведення медіації за таких обставин є можливим виключно за таких умов:

- медіатор повідомляє сторонам медіації про наявність зазначених обставин до початку медіації або щойно про них стало відомо;
- медіатор має внутрішнє переконання щодо здатності проводити чи продовжувати медіацію незалежно та нейтрально;
- сторони дають інформовану згоду на проведення чи продовження процедури медіації.

2.1. Незалежність

За наявності будь-яких обставин, які можуть вплинути на незалежність медіатора або призвести до виникнення конфлікту інтересів (або можуть бути сприйняті як такі), медіатор зобов’язаний повідомити сторони про ці обставини до того як розпочати чи продовжити медіацію.

Такі обставини включають:

- будь-які особисті чи ділові відносини з однією чи більше сторонами;
- будь-який безпосередній або опосередкований фінансовий чи інший інтерес, пов’язаний з результатом медіації;
- виконання медіатором або членом його фірми будь-якої іншої функції, крім ролі медіатора, стосовно однієї чи більше сторін.

У таких випадках медіатор може погодитися бути (чи продовжувати бути) медіатором, лише якщо він упевнений у своїй здатності проводити медіацію повністю незалежно, з метою забезпечення повної неупередженості, а також за умови надання на це сторонами чітко вираженої згоди.

Обов'язок розкриття інформації є триваючим зобов'язанням протягом всього процесу медіації.

Європейський кодекс поведінки медіатора, 2004²¹

2. Частина 2 коментованої статті дає змогу краще зрозуміти сутність процедури медіації, запроваджуючи такі обмеження щодо поведінки медіатора:

1) Заборона медіатору суміщати функцію медіатора з функцією іншого учасника медіації в одному конфлікті (спорі) виключає виникнення обставин, що зумовлюють сумніви в дотриманні медіатором нейтральності та неупередженості. Наприклад, медіатор не може виконувати функції експерта чи представника однієї зі сторін медіації. Робота медіатора потребує високого рівня концентрації та залученості до процедури медіації, що виключає доцільність виконання інших функцій.

2) Заборона медіатору надавати сторонам медіації консультації та рекомендації щодо прийняття рішення по суті конфлікту (спору) наголошує на забезпеченні абсолютної самовизначеності та відповідальності сторін конфлікту (спору) за результат, а також виконання умов угоди за результатами медіації.

Щобільше, якщо медіатор консультиє одну зі сторін медіації, то це може бути сприйнято іншою стороною медіації як втрата медіатором нейтральності.

Також консультації та рекомендації медіатора можуть негативно вплинути на здійсненість умов угоди за результатами медіації, адже медіатор може надати пораду, яка буде виходити з його власного світогляду та досвіду. Водночас тільки сторони можуть знати, що буде найкращим рішенням у їх конфліктній ситуації з урахуванням саме їхнього досвіду та усіх наявних обставин.

3) Заборона медіатору приймати рішення по суті конфлікту (спору) між сторонами медіації підкреслює суть медіації та відрізняє цей спосіб вирішення спору від судового, третейського, арбітражного провадження, коли третя

²¹ European Code of Conduct for Mediators. 2004.

URL: https://imimediation.org/wpfd_file/annex-european-code-of-conduct-for-mediators/

особа приймає обов'язкове для сторін рішення. Коментований пункт чітко розмежує повноваження та ролі медіатора та сторін медіації у процедурі медіації.

4) Під час процедури медіації медіатору стає відомою конфіденційна інформація щодо суті конфлікту (спору) від всіх сторін медіації, саме тому одна і та сама особа не може спочатку бути медіатором, а потім захисником чи представником однієї зі сторін у тому ж самому конфлікті (спорі). Такою заборона усувається ризик використання відомої медіатору конфіденційної інформації на користь однієї зі сторін конфлікту (спору).

3. Положенням про заборону втручання третіх осіб під час підготовки та проведення медіації законодавець підкреслює, що процедура медіації проводиться виключно на умовах, погоджених сторонами медіації та медіатором, а суспільні відносини, пов'язані з підготовкою та проведенням процедури медіації, є приватноправовими. До того ж коментована частина містить певні гарантії незалежності медіатора.

4. Медіатор має бути вільним від забобонів, упереджень та стереотипних уявлень щодо учасників медіації, не допускати привілеїв чи обмежень у ставленні до них за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками.

Неупередженість медіатора вважається важливою умовою успіху медіації, забезпечує ефективну комунікацію, сприятливі умови досягнення порозуміння.

5. Медіатор як професійний учасник процедури медіації відповідає за дотримання процедури медіації, може мати відповідний досвід та знання щодо фіксування результатів медіації. Саме тому законодавець, забороняючи медіатору надавати сторонам медіації консультації та рекомендації по суті спору, наділяє його правом консультувати сторони спору та надавати рекомендації щодо порядку проведення медіації та фіксування її результатів.

Маркери дотримання медіатором принципу нейтральності, незалежності та неупередженості:

- шанобливе та рівне ставлення до всіх сторін та учасників медіації;
- надання рівних можливостей сторонам для висловлення;
- рівні можливості для ініціювання індивідуальних

зустрічей;

- безоціночність медіатора у ставленні до сторін та їх висловлювань;
- відчуття довіри до медіатора тощо.

Стаття 8. Самовизначення та рівність прав сторін медіації

1. Сторони медіації самостійно обирають медіатора (медіаторів) та/або суб'єкта, що забезпечує проведення медіації.

2. Сторони медіації самостійно визначають перелік питань, які обговорюватимуться, варіанти врегулювання конфлікту (спору), зміст угоди за результатами медіації, строки та способи її виконання, інші питання щодо конфлікту (спору) та проведення медіації.

Інші учасники медіації можуть надавати консультації та рекомендації сторонам медіації, але рішення приймається виключно сторонами медіації.

3. Якщо стороною медіації є неповнолітня особа, вона приймає рішення з дотриманням вимог законодавства з урахуванням обсягу її дієздатності.

4. Якщо стороною медіації є особа, цивільна дієздатність якої обмежена, вона приймає рішення з дотриманням вимог законодавства з урахуванням обсягу її дієздатності.

5. Медіація проводиться на засадах рівності сторін. Сторонам медіації має бути надано рівні можливості під час проведення медіації. Зобов'язання медіатора повинні бути однаковими стосовно всіх сторін медіації.

Коментар

1. Самовизначення сторін медіації є однією із найбільш вагомих та визначальних засад медіації. На основі цього принципу сторони медіації наділяються максимально широкими повноваженнями, що з урахуванням

інших аспектів дає сторонам відчуття контролю за ситуацією, відчуття власних сил у забезпеченні своїх прав та інтересів. Принцип самовизначення сторін медіації реалізується на всіх етапах — від надання згоди на участь у процедурі медіації, вибору медіатора, залучення інших учасників, продовження процедури медіації до визначення умов, зокрема, та укладення угоди за результатами медіації. Його складовою є в тому числі право сторін медіації відмовитися від послуг медіатора або суб'єкта, що забезпечує проведення медіації.

При цьому принцип самовизначення нерозривно пов'язаний з іншими принципами медіації, зокрема принципом добровільності, нейтральності та неупередженості медіатора. Для ефективного проведення процедури медіації визначальною є довіра сторін медіації до медіатора, їх переконаність у його нейтральності та неупередженості, професіоналізмі та добросовістності. Саме тому коментована стаття наголошує на самостійному обранні сторонами медіації медіатора (медіаторів) та надає декілька варіантів здійснення такого вибору. Так, сторони медіації можуть самостійно:

1. Обрати медіатора з огляду на обрані ними критерії, наприклад, професійного досвіду, освіти, інших характеристик;
2. Обрати суб'єкта, що забезпечує проведення медіації, наприклад, за критеріями спеціалізації, географічного розташування, репутації, цінової політики тощо. При цьому цей варіант відкриває два шляхи:
  - a. медіатор обирається сторонами самостійно з реєстру відповідного суб'єкта;
  - b. медіатор призначається суб'єктом, що забезпечує проведення медіації. При цьому здебільшого процедура призначення медіатора такими суб'єктами передбачає можливість урахування побажань сторін щодо професійного досвіду, освіти, інших характеристик медіатора, а також право відхилити запропоновані кандидатури.

Правила медіації Міжнародного комерційного арбітражного суду

Стаття 11. Призначення медіатора²²

Медіація проводиться одним медіатором, якщо сторони не домовились про інше.

²² Правила медіації Міжнародного комерційного арбітражного суду. 2023
URL: <https://icac.org.ua/wp-content/uploads/Pravyla-mediatsiyi-UA.pdf>

Сторони за взаємною згодою обирають медіатора (ів) з Реєстру медіаторів МКАС.

У разі, якщо сторони домовилися про вирішення спору за участю кількох медіаторів, вони можуть бути призначені сторонами спільно або кожна сторона окремо може обрати медіатора із Реєстру медіаторів МКАС та повідомити МКАС про таке призначення. Розподіл обов'язків між обраними сторонами медіаторами здійснюється ними за погодженням із сторонами. При проведенні медіації кількома медіаторами медіаційний збір підлягає збільшенню відповідно до Положення про медіаційні збори та витрати.

Якщо сторони протягом 15 робочих днів із моменту надходження до МКАС заяви (заяв) про проведення медіації не домовились щодо кандидатури медіатора (медіаторів), медіатор (медіатори) признається (призначаються) Головою МКАС. Сторони можуть висловити побажання щодо досвіду, освіти та інших якостей медіатора (медіаторів).

2. Частина 2 коментованої статті визначає зони відповідальності сторін медіації, медіатора та інших учасників медіації. Так, сторони медіації мають виключні повноваження щодо змістовної складової врегулювання їх конфлікту (спору), що є ядром медіації та її найважливішою ознакою.

При цьому Закон передбачає можливість отримання сторонами медіації консультацій та рекомендацій від інших осіб задля прийняття сторонами виваженого та справедливого рішення у конфлікті (спорі), точного розуміння наслідків таких рішень, оцінювання реалістичності виконання домовленостей та з інших питань.

Слід зауважити, що роль медіатора щодо надання консультацій та рекомендацій сторонам медіації відповідно до п. 2 ч. 2 ст. 7 коментованого Закону обмежена процедурними аспектами медіації. Так, медіатор може роз'яснити порядок проведення медіації, етичні аспекти роботи медіатора, ініціювати проведення індивідуальних (окремих) зустрічей.

За професійними консультаціями та порадами щодо прийняття рішення по суті спору сторони медіації можуть звертатися до правників, фінансових консультантів та інших експертів, які за взаємною згодою сторін можуть бути присутніми на медіаційних зустрічах як учасники медіації.

3. Під рішенням щодо вирішення конфлікту (спору) слід розуміти у

загальному сенсі прийняття на себе стороною медіації певних прав та обов'язків, здебільшого цивільних. Саме тому коментована стаття уточнює умови участі неповнолітніх осіб.

Неповнолітня особа (віком від 14 до 18 років) має право приймати рішення та здійснювати правочини за цивільним законодавством України за згодою своїх батьків (усиновлювачів) або піклувальників (ч. 2 ст. 32 ЦК України). Отже, неповнолітня особа може брати участь у медіації як її сторона, пропонувати варіанти рішень та приймати рішення, нести за них відповідальність.

Відповідно до Державного стандарту соціальної послуги медіації²³, соціальна послуга дитині надається за згодою її законного представника, а в разі його відсутності — посадової особи органу опіки та піклування. Якщо дитина є стороною наявного або ймовірного конфлікту (спору) або медіації, присутність такої особи під час підготовчих заходів і проведення медіації обов'язкова.

4. За цивільним законодавством України фізична особа, цивільна дієздатність якої обмежена, може самостійно вчиняти лише дрібні побутові правочини. Правочин вважається дрібним побутовим, якщо він задовольняє побутові потреби особи, відповідає її фізичному, духовному чи соціальному розвитку та стосується предмета, який має невисоку вартість (абзац другий п. 1 ч. 1 ст. 31 ЦК України). Правочини щодо розпорядження майном та інші правочини, що виходять за межі дрібних побутових, вчиняються особою, цивільна дієздатність якої обмежена, за згодою піклувальника (частини 2 і 3 статті 37 ЦК України). Отже, фізична особа з обмеженою цивільною дієздатністю вправі самостійно брати участь у медіації, зокрема бути стороною медіації, але можливість самостійного прийняття нею рішень обмежена невисокою вартістю предмета спору. Якщо предмет спору є нематеріальним благом, то таких обмежень на участь її в медіації немає.

5. Рівність сторін медіації означає однакові можливості для сторін медіації обирати медіатора (медіаторів), вирішувати питання щодо звернення до медіації, продовження або припинення медіації, встановлення правил медіації, спілкуватися з медіатором, ставити запитання, надавати інформацію, висловлювати свої думки щодо предмета медіації та її перебігу, ініціювати індивідуальні зустрічі (кокуси) з медіатором, звертатися до перекладача, юриста або іншого фахівця тощо.

²³ Про затвердження Державного стандарту соціальної послуги посередництва, Державного стандарту соціальної послуги медіації та внесення зміни до Класифікатора соціальних. Наказ Міністерства соціальної політики від 03.06.2024 № 269-Н URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1159-24#n8>

Рівність сторін медіації означає для медіатора обов'язки виявляти рівну увагу до сторін медіації, зокрема приділяти рівний час для спілкування з ними, утримуватися від оцінки сторін медіації та висловлених ними суджень, створювати рівні умови для виявлення інтересів і потреб сторін медіації, пошуку ними варіантів розв'язання конфліктної ситуації.

Забороняється дискримінація сторін медіації за будь-якою ознакою: не може бути привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками.

СТАТУС МЕДІАТОРА

Стаття 9. Вимоги до медіатора

1. Медіатором може бути фізична особа, яка пройшла базову підготовку медіатора в Україні або за кордоном.

2. Медіатором не може бути особа, яка має судимість, особа, цивільна дієздатність якої обмежена, або недієздатна особа.

3. Сторони медіації, органи державної влади та органи місцевого самоврядування, підприємства, установи, організації незалежно від форм власності та підпорядкування, громадські об'єднання можуть встановлювати додаткові вимоги до медіаторів, яких вони залучають або послугами яких користуються, зокрема щодо наявності спеціальної підготовки, віку, освіти, практичного досвіду тощо.

4. Об'єднання медіаторів та суб'єкти, що забезпечують проведення медіації, можуть встановлювати додаткові вимоги до медіаторів, яких вони включають до своїх реєстрів, зокрема щодо наявності спеціальної

підготовки, віку, освіти, практичного досвіду тощо.

Коментар

1. Закон втілює доволі м'який підхід щодо визначення вимог до медіатора, підкреслюючи ключове — наявність спеціальної професійної підготовки (докладніше про підготовку медіатора див. коментар до ст. 10). При цьому законодавець передбачає автоматичне визнання результатів проходження базової підготовки медіатора, отриманих за кордоном (за умови дотримання вимог ст. 10 Закону), що є виправданим з погляду певної усталеності підходів до навчання медіаторів у міжнародній практиці.

Законодавець свідомо не встановлював вимоги щодо віку, освіти та професійного стажу тощо, чітко орієнтуючись на забезпечення принципу добровільності та самовизначення сторін медіації, а також не вдаючись до штучних обмежень їх права вибору. Сторони спору обирають медіатора на основі відчуття довіри та інших критеріїв, виходячи із власних переконань та особливостей спору. Іншим аргументом на користь встановлення в Законі лише мінімальних вимог до медіатора є роль та повноваження медіатора у медіації як особи, яка не приймає обов'язкового для сторін рішення щодо суті спору, а допомагає сторонам дійти взаємовигідного рішення. Так само медіаційні клініки у закладах вищої освіти здебільшого залучають студентів як медіаторів, тому встановлення вікових чи освітніх критеріїв унеможливило б ефективну роботу таких центрів. Законодавець підкреслює, що медіатор — саме фізична особа, відрізняючи її від юридичної особи — суб'єкта, що забезпечує проведення медіації.

Слід розрізняти проходження базової підготовки медіатора та законну можливість надання послуг медіації. В першому випадку обмежень майже немає — отримання сертифіката на підтвердження здобуття компетентностей медіатора залежить від оцінювання набутих знань та навичок із боку суб'єкта освітньої діяльності. Водночас можливість надання послуги медіації обмежується положеннями ч. 2 коментованої статті, а також положеннями інших законів. Наприклад, Закон України "Про судоустрій і статус суддів" містить вимоги щодо несумісності для суддів, а Закон України "Про запобігання корупції" містить аналогічні обмеження для державних службовців, посадових осіб місцевого самоврядування та інших. При цьому дискусійним питанням залишається можливість для визначених категорій осіб надавати послуги медіації *pro bono*.

2. Законодавець за аналогією з іншими суспільно-значущими професіями унеможливує доступ до професії медіатора осіб, які мають судимість. Такий критерій також відповідає рекомендаціям Європейської комісії з питань ефективності правосуддя Ради Європи (СЕПЕJ) щодо нормотворчості у сфері медіації²⁴. При цьому вимоги щодо повної цивільної дієздатності медіатора є об'єктивними з огляду на договірну основу медіації, а саме укладання цивільно-правового договору на проведення медіації, а також зважаючи на необхідність забезпечення можливості реалізації цивільно-правової та інших видів відповідальності медіатора.

3. Законодавець передбачив можливість визначення сторонами медіації та іншими суб'єктами додаткових вимог до медіатора, якого вони залучають або чийми послугами користуються. Світова та національна практика свідчить, що певні види конфліктів (спорів) дійсно потребують відповідних кваліфікаційних та інших характеристик медіатора. Наприклад, Міністерством юстиції України вже встановлено додаткові вимоги до медіаторів, які залучаються центрами з надання безоплатної вторинної правничої допомоги²⁵. Так, медіатор, який хоче бути включеним до Реєстру медіаторів БПД, має до початку першого етапу конкурсного відбору успішно пройти навчання на дистанційному курсі. Координаційний центр з надання правничої допомоги визначає назву такого курсу та забезпечує доступ до нього.

4. Аналогічні права щодо встановлення вимог до медіаторів законодавець надає також об'єднанням медіаторів та суб'єктам, що забезпечують проведення медіації. Це об'єктивно обумовлено міркуваннями щодо відповідності професійних характеристик медіатора спеціалізації, меті та цінностям об'єднання медіаторів чи суб'єкта, що забезпечує проведення медіації. При цьому для суб'єкта, що забезпечує проведення медіації, відповідальний підхід до формування реєстру медіаторів також пов'язаний із недопущенням репутаційних та фінансових ризиків.

Прикладом може бути Громадська організація "Асоціація сімейних медіаторів України"²⁶, яка веде реєстр медіаторів — членів організації. За

²⁴ European Handbook for Mediation Lawmaking. European Commission for the Efficiency of Justice (CEPEJ). 2019. URL: <https://rm.coe.int/cepej-2019-9-en-handbook/1680951928>

²⁵ Про затвердження Порядку ведення Координаційним центром з надання правової допомоги Реєстру медіаторів, які залучаються центрами з надання безоплатної вторинної правової допомоги, Порядку проведення конкурсного відбору медіаторів, які залучаються центрами з надання безоплатної вторинної правової допомоги. Наказ Міністерства юстиції України від 28 листопада 2022 року № 5298/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1499-22#Text>

²⁶ Асоціація сімейних медіаторів України. URL: <https://www.afmu.org.ua/>

статутом Асоціації сімейних медіаторів України²⁷ її членами є виключно сімейні медіатори (тобто медіатори, які мають відповідну спеціалізовану підготовку).

Правилами медіації Міжнародного комерційного арбітражного суду²⁸ при Торгово-промисловій палаті України визначено такі вимоги для формування реєстру медіаторів, як спеціальна підготовка у галузі вирішення спорів, віднесених до компетенції МКАС, необхідність спеціальних знань та досвіду і відповідність високим морально-етичним вимогам.

Стаття 10. Підготовка медіаторів

1. Базова підготовка медіаторів здійснюється за програмою обсягом (тривалістю) не менше 90 годин навчання, у тому числі не менше 45 годин практичного навчання. Програма базової підготовки медіатора включає теоретичну підготовку і відпрацювання практичних навичок.

2. Підготовку медіаторів здійснюють суб'єкти освітньої діяльності.

3. Підготовка медіаторів, крім базової, може включати спеціалізовану підготовку відповідно до програм навчання, розроблених суб'єктами освітньої діяльності.

4. Після проходження базової та/або спеціалізованої підготовки та підтвердження набутих компетентностей видається відповідний сертифікат, у якому зазначаються:

1) прізвище, ім'я, по батькові (за наявності) особи, яка проходила підготовку;

2) найменування суб'єкта освітньої діяльності, що здійснив підготовку;

3) кількість годин навчання, у тому числі практичного навчання;

4) назва курсу підготовки;

5) дата проведення підготовки;

²⁷ Статут громадської організації «Асоціація сімейних медіаторів України». 2019
URL: https://www.afmu.org.ua/files/ugd/1c5fa2_d84f7ed925e6416caf1d067f5c01da3f.pdf

²⁸ Правила медіації Міжнародного комерційного арбітражного суду. 2023.
URL: <https://icac.org.ua/wp-content/uploads/Pravyla-mediatsiyi-UA.pdf>

б) номер та дата видачі сертифіката.

До сертифіката, що підтверджує проходження базової та/або спеціалізованої підготовки медіатора, можуть бути включені й інші відомості, визначені суб'єктом освітньої діяльності, що здійснив підготовку.

5. До сертифіката, що підтверджує проходження базової та/або спеціалізованої підготовки медіатора, додається перелік компонентів програми навчання і набутих компетентностей.

6. Суб'єкти освітньої діяльності, що здійснюють підготовку медіаторів, ведуть реєстри своїх випускників, в яких зазначаються відомості, передбачені частиною четвертою цієї статті.

Коментар

1. Медіатор є ключовою фігурою у медіації, забезпечуючи дотримання принципів медіації, процедури та процедурної справедливості, досягнення сторонами консенсуального, взаємовигідного вирішення спору. Саме тому медіатору потрібні спеціальні знання та навички, які здобувають під час відповідної теоретичної та практичної підготовки. У світовій практиці вимоги щодо обсягу підготовки медіатора відрізняються, при цьому український законодавець дотримується виваженого підходу, зазначаючи мінімальний обсяг підготовки та визначаючи співвідношення обсягу її складових. Особливу увагу законодавець приділяє важливості відпрацювання практичних навичок обсягом щонайменше 45 годин, що є половиною від визначеної законом мінімальної 90-годинної тривалості підготовки. При цьому йдеться про стандартні астрономічні години, оскільки закон не містить прямої вказівки на академічні години.

Застосування терміна “базова підготовка” свідчить про те, що законодавець розглядає її як необхідну передумову (базу) професійної діяльності медіатора, що так само передбачає можливість подальшого професійного спеціального навчання та практичного вдосконалення професійних компетентностей.

Спільнота медіаторів України впровадила певні орієнтири щодо змісту та якості базової підготовки — “Основні засади навчання базовим навичкам медіатора”²⁹, що розроблені у 2019 р. групою медіаторів — практиків,

²⁹ Основні засади навчання базовим навичкам медіатора. 2019

URL: <https://namu.com.ua/ua/info/mediators/sfrsvrk-iafaey-ravarrya-baisvyp-ravynap-pyeeekakhsua/>

представників різних навчальних центрів, на базі Національної асоціації медіаторів України, яка реалізовувала проєкт за підтримки американського народу, наданої через Агентство США з міжнародного розвитку (USAID) в рамках Програми «Нове правосуддя».

2. Коментована стаття оперує широким поняттям “суб’єкт освітньої діяльності” та не містить жодних вимог чи критеріїв для отримання статусу такого суб’єкта. Основним орієнтиром у цьому питанні має слугувати Закон України “Про освіту”, в п. 27 ч. 1 ст. 1 якого міститься визначення цього терміна. Суб’єктом освітньої діяльності є фізична або юридична особа (заклад освіти, підприємство, установа, організація, громадське об’єднання), що провадить освітню діяльність. При цьому критерій провадження освітньої діяльності оцінюється за ознакою фактичного здійснення освітньої діяльності фізичною чи юридичною особою. Такий широкий підхід коментованого Закону обумовлено, по-перше, характером підготовки медіаторів, яка належить до неформальної освіти, освіти дорослих (підготовка медіатора не передбачає присудження визнаних державою освітніх кваліфікацій за рівнями освіти). По-друге, на момент прийняття коментованого Закону підготовку медіаторів переважно здійснювали громадські організації, а також юридичні особи приватного права, фізичні особи — підприємці, заклади вищої освіти, тому широкий спектр досвідчених надавачів освітніх послуг у сфері медіації також обумовив підхід законодавця.

Отже, відповідно до положень чинного законодавства суб’єктом надання освітніх послуг із підготовки медіаторів може бути будь-яка юридична чи фізична особа і закон не вставляє вимог щодо ліцензування такої освітньої діяльності, акредитації освітніх програм з підготовки медіатора та програм підвищення кваліфікації у сфері медіації.

3. Окрім базової підготовки, що є основою для набуття статусу медіатора, ефективного проведення медіації в певних видах конфліктів (спорів) може потребувати від медіатора додаткових знань, умінь та навичок. Тож медіатор може проходити спеціалізовану підготовку в різних сферах. Наприклад, спеціалізована підготовка медіаторів у сімейних, трудових спорах тощо. До того ж наявність спеціалізованої підготовки медіатора може бути вимогою відповідності для набуття членства в об’єднаннях медіаторів, можливості бути включеним до реєстрів суб’єктів, що забезпечують проведення медіації в окремих сферах. Слід зауважити, що коментована стаття не містить жодних вимог до змісту, тривалості, формату та характеру спеціалізованої підготовки медіаторів, залишаючи ці питання на розсуд суб’єктів освітньої

діяльності, що здійснюють таку підготовку. Так, наприклад, українські суб’єкти освітньої діяльності, які спеціалізуються на навчанні сімейній медіації, спільно розробили «Засади навчання базовим навичкам сімейного медіатора»³⁰, що були затверджені правлінням ГО «Асоціація сімейних медіаторів України» у 2020 р.

4. Закон визначає вид та обов’язкові складові документа, що засвідчує набуття компетентностей медіатора. Сертифікат є документом, який згідно з законом підтверджує наявність в особі відповідної підготовки та набуття компетентностей, достатніх для здійснення професійної діяльності в ролі медіатора. Саме тому законодавець у частині 4 коментованої статті визначив вичерпний перелік обов’язкових реквізитів сертифіката та передбачив можливість розширення цього переліку іншими відомостями за рішенням суб’єкта освітньої діяльності, що здійснив підготовку. Такі вимоги стосуються сертифікатів, виданих як українськими, так і іноземними суб’єктами освітньої діяльності.

5. Закон визначає обов’язковість додатка до сертифіката, що підтверджує проходження базової та/або спеціалізованої підготовки медіатора, де вказується перелік компонентів програми навчання і набутих компетентностей. Ця норма покликана забезпечити прозорість та можливість оцінювання спектра набутих компетентностей медіатора.

Додаток до сертифікату № _____
від _____

**Компоненти програми навчального курсу
«БАЗОВА ПІДГОТОВКА МЕДІАТОРА»,**
який пройшла

Прізвище, ім’я, по батькові (за наявності)
4 модулі по 24 години

<p>МОДУЛЬ 1</p> <p>Теорія конфлікту. Медіація як спосіб врегулювання конфлікту.</p> <ul style="list-style-type: none"> • ідентифікація конфлікту • аналіз конфлікту та можливостей інтервенції • вплив на стилі (справляв) поведінки в конфлікті • визначення способу та дизайну інтервенції в конфлікті 	<p>МОДУЛЬ 2</p> <p>Техніки ефективного комунікації. Робота з емоціями. Виявлення інтересів та потреб сторін.</p> <ul style="list-style-type: none"> • активне слухання • резюмування • перефразування та переформулювання • постановка запитань • безцілісність повідомлень • види та моделі комунікації • невербальна комунікація • робота з емоціями • міжкультурна комунікація 	<p>МОДУЛЬ 3</p> <p>Процедура медіації: структура, перебіг, рамкові умови. Правові засади медіації.</p> <ul style="list-style-type: none"> • робота з конфіденційною інформацією • оцінювання медіабельності конфлікту • залучення сторін у медіацію та підтримання їх мотивації залучальсь у процедури • ведення процедури • робота з угодами в процесі медіації • орієнтація в законодавстві щодо медіації 	<p>МОДУЛЬ 4</p> <p>Медіація як професія: ціннісно-етичні аспекти діяльності медіатора. Ресурсність та безпека.</p> <ul style="list-style-type: none"> • ціннісно-етична та рольова компетенції медіатора • ситуаційне оцінювання • ресурсність та безпека професійної діяльності
--	--	---	---

Загальний обсяг підготовки - 96 годин, з яких 56 годин практична підготовка

Набуті компетентності - конфліктологічна, комунікативна, процедурна, правова, рефлексивна та цифрова

Суб’єкт освітньої діяльності

Посада _____ Прізвище та ініціали _____

³⁰ Засади навчання базовим навичкам сімейного медіатора. Асоціація сімейних медіаторів України. 2020.
URL: https://www.afmu.org.ua/files/ugd/1c5fa2_637fbec9ce314f6a96d2ca611ffdaca6.pdf

6. Обов'язок суб'єктів освітньої діяльності, що здійснюють підготовку медіаторів, вести реєстри своїх випускників пов'язаний із необхідністю забезпечення можливості верифікації сертифікатів, якими підтверджується проходження базової та/або спеціалізованої підготовки медіатора.

Стаття 11. Права медіатора

1. Медіатор має право:

1) самостійно визначати методику проведення медіації, за умови дотримання вимог закону, правил проведення медіації та норм професійної етики медіатора;

2) отримувати від сторін конфлікту (спору) інформацію про такий конфлікт (спір) в обсязі, необхідному та достатньому для проведення медіації;

3) на відшкодування витрат, здійснених для підготовки до медіації та її проведення, а також на оплату послуг за здійснення заходів з підготовки до медіації та/або її проведення у розмірі та формі, передбачених договором про проведення медіації, правилами проведення медіації або законодавством;

4) збирати та поширювати знеособлену інформацію про кількість, тривалість та результативність проведених ним медіацій;

5) відмовитися від участі в медіації.

Законом, договором про проведення медіації або правилами проведення медіації можуть бути передбачені й інші права медіатора.

2. Медіатор може надавати послуги з медіації на платній чи безоплатній основі, за наймом, через суб'єкта, що забезпечує проведення медіації, через об'єднання медіаторів або індивідуально.

Медіатор проводить медіацію індивідуально як фізична особа, яка провадить незалежну професійну діяльність, або як фізична особа - підприємець.

Медіатор, який проводить медіацію індивідуально, може відкривати рахунки в банках, мати печатку, штампи, бланки із зазначенням свого прізвища, імені та по батькові (за наявності).

Коментар

1. Перелік прав медіатора не є вичерпним, що зумовлено рамковим характером самого Закону, гнучким характером процедури медіації, наявністю декількох моделей медіації. Деталізація і фіналізація прав та обов'язків медіатора в кожній конкретній процедурі медіації визначається правилами проведення медіації, що містяться в договорі про проведення медіації або наведені в окремому документі, затвердженому суб'єктом, що забезпечує проведення медіації.

1) Методика проведення певної процедури медіації завжди має особливості з огляду на суть та характер спору, потреби та інтереси сторін. Саме тому медіатор планує та проводить процедуру медіації з урахуванням конкретних обставин, вимог коментованого Закону, правил проведення медіації та норм професійної етики медіатора (див. додатково коментар до ст. 13).

Правила медіації є досить поширеним інструментом суб'єктів надання медіаційних послуг (див. UNCITRAL Mediation Rules³¹, WIPO Mediation Rules³², ISCID Mediation Rules³³, IMI Model Mediation Rules³⁴). Правила медіації відіграють інформаційну роль, надаючи сторонам спору розуміння процедури, та регулятивну роль, визначаючи структуру та принципи процедури медіації, права та обов'язки медіатора, сторін та учасників медіації, порядок оплати медіаційних послуг та обрання медіатора тощо.

2) Отримання медіатором від сторін конфлікту (спору) інформації про конфлікт (спір) в обсязі, необхідному та достатньому для проведення медіації, відбувається як на стадії підготовки до медіації, так і під час процедури медіації, забезпечуючи можливість об'єктивно оцінити медіабельність спору, спланувати процедуру, зрозуміти суть спору, мотивацію, потреби та інтереси сторін. Саме тому медіатору важливо отримувати якомога повнішу інформацію від сторін спору, при цьому законодавчі положення забезпечують конфіденційність такої інформації. Також сторони медіації можуть зазначати, яка інформація про конфлікт (спір), надана медіатору на індивідуальних

³¹ UNCITRAL Mediation Rules (2021).

URL: https://uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/media-documents/uncitral/en/22-01369_mediation_rules_ebook_1.pdf

³² WIPO Mediation Rules (2021) URL: <https://www.wipo.int/amc/en/mediation/rules>

³³ ISCID Mediation Rules (2022) URL: https://icsid.worldbank.org/sites/default/files/ICSID_Mediation_Rules.pdf

³⁴ IMI Model Mediation Rules (2016) URL: <https://imimmediation.org/resources/rules-and-clauses/>

зустрічах, не повинна стати відомою іншій стороні медіації.

3) Положення коментованої статті розрізняють витрати медіатора на підготовку та проведення медіації, а також безпосередньо оплату послуг за підготовку та/або її проведення. Зважаючи на принципи рівності та самовизначення сторін, компенсація витрат та оплата послуг медіатора здійснюються здебільшого сторонами в рівних частках, що не виключає інших підходів, які сторони визначають у договорі про проведення медіації. Розмір і форма оплати, крім договору, можуть бути визначені правилами проведення медіації або законодавством.

Витрати медіатора на підготовку та проведення медіації за потреби можуть включати: а) витрати на проїзд до погодженого місця проведення медіації, проживання та харчування впродовж проведення процедури медіації; б) оренду приміщення для проведення процедури медіації; в) послуги перекладача; г) залучення експертів тощо.

Медіатори можуть надавати послуги *pro bono* (безоплатно) або на оплатній основі, визначаючи вартість своїх послуг у формі погодинної оплати, фіксованої вартості за всю процедуру, фіксованої вартості за певну кількість годин (сесій) із додатковою погодинною оплатою. При цьому в законодавстві передбачено випадки, коли послуги медіатора оплачуються за рахунок бюджетних коштів. У таких випадках розмір та порядок оплати послуг медіатора визначається нормативно-правовими актами. Наприклад, Постановою Кабінету міністрів України від 19 січня 2024 р. № 63 “Порядок оплати послуг з медіації медіаторам, які залучаються центрами з надання безоплатної правничої допомоги”

2. Оплата послуг медіаторів здійснюється центрами з надання безоплатної правничої допомоги (далі - центри) за рахунок бюджетних коштів у розмірі 5 відсотків місячного розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб, установленого на 1 січня календарного року, в якому подається акт надання послуг з медіації, за годину здійснення заходів з підготовки до медіації та її проведення³⁵.

У медіаційній практиці є поняття “гонорар успіху” — передбачена договором про проведення медіації додаткова винагорода медіатора в разі досягнення

³⁵ “Порядок оплати послуг з медіації медіаторам, які залучаються центрами з надання безоплатної правничої допомоги”. Постанова Кабінету міністрів України від 19 січня 2024 р. № 63
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/63-2024-%D0%BF#Text>

конкретного результату. Водночас, норми професійної етики медіатора передбачають, що медіаторам слід уникати відповідних положень у договорах про проведення медіації задля уникнення компрометації неупередженості та нейтральності медіатора.

3.1. Медіатор уникає такого формування ціни своїх послуг, що може дати підстави для сумніву щодо відсутності у медіатора зацікавленості у конкретному результаті медіації чи порядку її проведення та/або дотримання ним принципів медіації. Зокрема, медіатору не рекомендовано домовлятися із сторонами конфлікту (спору) про винагороду за конкретний результат медіації, включно з самим фактом досягнення домовленості.

3.2. Якщо сторони чи одна із сторін після завершення медіації пропонують (пропонує) медіатору додаткову винагороду, така винагорода може бути прийнята виключно за умови спільної згоди сторін з цього питання.

Кодекс професійної етики медіатора³⁶

4) Закон надає медіатору право збирати та поширювати знеособлену інформацію про кількість, тривалість та результативність проведених ним медіацій. Вказане не порушує принципу конфіденційності медіації та є необхідним для формування статистичного масиву даних для розуміння напрямів розвитку, затребуваності інституту медіації, а також ефективності діяльності медіаторів.

5) Принцип добровільності медіації поширюється також і на медіатора. Так, медіатор може відмовитися від проведення медіації з огляду на об'єктивну неможливість проводити процедуру медіації, немедіабельність спору (див. коментар до ст. 3), неможливість дотримуватися принципу неупередженості, нейтральності та незалежності, неможливість забезпечити принцип самовизначення та рівності сторін медіації, усвідомлення безрезультативності спроб досягти вирішення спору, відсутності щирості намірів сторін урегулювати конфлікт (спір) шляхом медіації. Відмова медіатора означає припинення процедури медіації (див. також коментар до п. 5 ч. 1 ст. 12).

³⁶ Кодекс професійної етики медіатора, затверджений рішенням Загальних зборів ГО «Національна асоціація медіаторів України» від 19 лютого 2022 р., протокол № 1/2022 (нова редакція "Кодексу етики медіатора НАМУ", затвердженого у 2017 році) URL: <https://namu.com.ua/ua/info/mediators/nseyenf-yekhyny-pyeeekakhsua/>

ПРИКЛАДИ:

Під час процедури медіації медіатор з'ясував, що одна із сторін має алкогольну залежність, яка виключає можливість дотримання домовленостей, у разі їх досягнення.

Під час процедури медіації медіатор відчув втрату нейтральності стосовно однієї зі сторін, яка поводить ся та висловлюється аналогічно кривднику з дитинства медіатора.

Під час процедури медіації в сімейному спорі медіатор з'ясовує наявність фактів домашнього насильства та пов'язаний із цим дисбаланс сил, який неможливо подолати.

Під час медіації сторони медіації вимагають від медіатора порушити норми професійної етики, вимоги публічного порядку.

Закон передбачає можливість визначення інших прав медіатора в договорі про проведення медіації чи правилах проведення медіації. Наприклад, право медіатора ініціювати перерву для відновлення власного ресурсного стану (участь в інтерв'язі/супервізії), залучити асистента чи стажиста на безоплатній для сторін основі.

WIPO Mediation Rules

(b) Якщо медіатор вважає, що будь-які питання, які є предметом спору між сторонами, не можуть бути вирішені за допомогою медіації, медіатор може запропонувати на розгляд сторін процедури або засоби вирішення цих питань, які, на думку медіатора, з найбільшою ймовірністю, з урахуванням обставин спору та будь-яких ділових відносин між сторонами, сприятимуть найбільш ефективному, найменш витратному та найпродуктивнішому врегулюванню цих питань. Зокрема, медіатор може запропонувати:

I експертне визначення одного або декількох конкретних питань

II арбітражний розгляд;

III подання кожною стороною останніх пропозицій щодо врегулювання спору та, за відсутності врегулювання шляхом

медіації, арбітражний розгляд, що проводиться на основі цих останніх пропозицій відповідно до арбітражної процедури, в якій завдання арбітражного суду зводиться до визначення того, яка з останніх пропозицій має переважну силу.³⁷

2. Частина 2 коментованої статті висвітлює всі можливі варіанти організації роботи медіатора. Так, медіатор може надавати послуги з медіації за наймом, що віддзеркалює практику штатних медіаторів, які працюють на великих підприємствах за трудовим договором (наприклад, для вирішення спорів всередині організації) або у штаті надавача соціальної послуги чи іншого суб'єкта, що забезпечує проведення медіації. Медіатор може надавати послуги через суб'єкта, що забезпечує проведення медіації (центр медіації, центр вирішення спорів, юридична компанія тощо) на підставі цивільно-правової угоди.

Об'єднання медіаторів може виступати суб'єктом, що забезпечує проведення медіації, при цьому особливості взаємовідносин об'єднання медіаторів та медіатора можуть визначатися статутом чи іншими нормативними документами такого об'єднання (зокрема, документами, що врегульовують певні програми медіації). Наприклад, Програма присудової медіації громадської спілки "Українська академія медіації"³⁸, яка передбачає укладання меморандумів про співпрацю між медіатором та спілкою. Надання послуг медіації через об'єднання медіаторів також може відбуватися на основі цивільно-правових чи трудових відносин між медіатором та об'єднанням медіаторів.

При організації роботи медіатора на індивідуальній основі закон передбачає два варіанти — медіатор може надавати послуги як фізична особа, яка провадить незалежну професійну діяльність, або як фізична особа — підприємець.

Відповідно до пункту 63.5 статті 63 розділу II Податкового кодексу України (далі — Кодекс) фізичні особи — підприємці та особи, які мають намір провадити незалежну професійну діяльність, підлягають взяттю на облік як самозайняті особи у контролюючих органах згідно з Кодексом.

³⁷ WIPO Mediation Rules (2021) URL: <https://www.wipo.int/amc/en/mediation/rules>

³⁸ Проекти щодо забезпечення доступу до медіації. Українська академія медіації. URL: <https://mediation.ua/projekty/inshi-projekty>

Якщо фізична особа зареєстрована як підприємець та при цьому така особа провадить незалежну професійну діяльність, така фізична особа обліковується у контролюючих органах як фізична особа — підприємець з ознакою провадження незалежної професійної діяльності (пункт 65.9 статті 65 розділу II Кодексу).

Таким чином, якщо особа бажає надавати послуги з медіації як фізична особа — підприємець, вона має зареєструватися як підприємець згідно з Законом України від 15 травня 2003 року № 755-IV «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань» (далі — Закон № 755). У цьому випадку взяття на облік фізичної особи — підприємця у контролюючих органах здійснюється на підставі відомостей з Єдиного державного реєстру відповідно до статті 65 розділу II Кодексу без вимоги пред'явлення будь-якого свідоцтва, дозволу, сертифіката на здійснення такої діяльності. Особа, яка надаватиме послуги з медіації, облікуватиметься як фізична особа — підприємець з відповідним видом діяльності, наданим державним реєстратором згідно із Законом № 755.

Відповідно до рекомендації, наданої Державною службою статистики України, діяльність з медіації згідно з Методологічними основами та поясненнями до позицій КВЕД-2010 класифікують у позиції 74.90 «Інша професійна, наукова та технічна діяльність, н.в.і.у.», де «н.в.і.у.» означає «не віднесена до інших угруповань».

Якщо особа вже знаходиться на податковому обліку як самозайнята особа та планує проводити медіацію індивідуально як фізична особа, яка провадить незалежну професійну діяльність, така особа не підлягає додатковому (окремому) взяттю на облік в контролюючому органі. У цьому випадку особі достатньо буде подати заяву (для осіб, які провадять незалежну професійну діяльність) за формою № 5-ОПП з позначкою «Зміни», в якій зазначити вид діяльності відповідно до КВЕД-2010 74.90 «Інша професійна, наукова та технічна діяльність, н.в.і.у.»³⁹.

³⁹ Лист Державної податкової служби України від 16.05.2023 № 11159/7/99-00-12-01-03-07
URL: <https://tax.gov.ua/zakonodavstvo/podatkove-zakonodavstvo/listi-dps/78294.html>

Стаття 12. *Обов'язки медіатора*

1. Медіатор зобов'язаний:

1) здійснювати підготовку до медіації та її проведення відповідно до цього Закону, правил проведення медіації та кодексу професійної етики медіатора;

2) під час підготовки до медіації надавати сторонам конфлікту (спору) для ознайомлення кодекс професійної етики, якого він дотримується у своїй діяльності;

3) не розголошувати інформацію, яка стала йому відома під час підготовки та проведення медіації;

4) повідомляти сторони медіації до початку та під час проведення медіації про особисті обставини, відносини медіатора з однією із сторін медіації в будь-якій сфері, крім медіації, про конфлікт інтересів, які можуть викликати обґрунтований сумнів у його нейтральності, незалежності та неупередженості. У такому разі медіатор може проводити медіацію лише за наявності письмової згоди всіх сторін медіації та відповідно до свого внутрішнього переконання щодо дотримання ним принципу нейтральності, незалежності та неупередженості медіатора;

5) припинити проведення медіації у разі виникнення суперечності між особистими інтересами та обов'язками медіатора, яка може вплинути на його нейтральність, незалежність та неупередженість під час проведення медіації, а також за наявності інших обставин, що унеможливають його участь або вимагають припинення його участі в медіації;

6) інформувати сторони та інших учасників медіації про їхні права та обов'язки, принципи і правила проведення медіації, структуру процедури медіації, можливість отримання консультацій у відповідних спеціалістів (експертів), наслідки укладення договору про проведення медіації та/або угоди за результатами медіації в письмовій чи усній формі, а також про свій професійний досвід та компетенцію;

7) керувати процедурою медіації;

8) підвищувати свій професійний рівень;

9) виконувати інші обов'язки, передбачені цим Законом та іншими

правовими актами, прийнятими відповідно до цього Закону, договором про проведення медіації або правилами проведення медіації.

Коментар

1. Законодавець, покладаючи на медіатора низку обов'язків, переслідує інформаційну та регулятивну мету, окреслюючи законні очікування сторін медіації щодо поведінки медіатора.

1) Пунктом 1 частини 1 коментованої статті встановлено обов'язок медіатора здійснювати підготовку до медіації та її проведення відповідно до цього Закону, правил проведення медіації та кодексу професійної етики медіатора. Беручи до уваги, що Закон має рамковий характер, джерелами, які містять етичні орієнтири щодо самої процедури медіації та етичних орієнтирів, для медіатора слугують правила медіації та етичний кодекс медіатора.

Невиконання цього обов'язку може призвести до притягнення медіатора до відповідальності (детальніше у коментарі до ст. 15 Закону).

2) Зобов'язання медіатора під час підготовки до медіації надавати сторонам конфлікту (спору) для ознайомлення кодекс професійної етики, якого він дотримується у своїй діяльності, забезпечує прозорість та передбачуваність процедури медіації для її сторін, а також деталізоване розуміння прав та обов'язків медіатора та сторін медіації. Медіатори, які працюють індивідуально, самостійно обирають кодекс професійної етики, якого вони дотримуються. Це може бути, наприклад, Кодекс професійної етики медіатора⁴⁰, Європейський кодекс поведінки медіатора⁴¹ чи інші. Детально про кодекс професійної етики див. коментар до ст. 13 Закону.

Недотримання медіатором норм професійної етики, визначених у кодексі, якого він дотримується, може стати підставою притягнення медіатора до відповідальності об'єднанням медіаторів, до якого він входить.

3) Обов'язок медіатора не розголошувати інформацію, яка стала йому відома під час підготовки та проведення медіації, відповідає положенню про конфіденційність медіації у ст. 6 коментованого Закону. Дотримання такого

⁴⁰ Кодекс професійної етики медіатора, затверджений рішенням Загальних зборів ГО «Національна асоціація медіаторів України» від 19 лютого 2022 р., протокол № 1/2022
URL: <https://namu.com.ua/ua/info/mediators/nseyenf-yekhyyny-pyeeekakhsua/>

⁴¹ European Code of Conduct for Mediators. 2004.
URL: https://immediation.org/wpfd_file/annex-european-code-of-conduct-for-mediators/

обов'язку медіатора може бути обмежено законодавством, наприклад, необхідністю повідомлення про злочин. Також відповідно до ч. 1 ст. 6 Закону сторони медіації у письмовій формі можуть домовитися про певні виключення з конфіденційності, що також може поширюватися і на медіатора.

4) Пункт 4 коментованої статті передбачає обов'язок медіатора за наявності особистих обставин, відносин медіатора з однією зі сторін, конфлікту інтересів проінформувати про це сторони. Це положення кореспондується із необхідністю збереження медіатором нейтральності, незалежності та неупередженості медіатора. Водночас законодавець передбачає умови, дотримання яких дає змогу медіатору проводити медіацію. Докладніше див. коментар до ст. 7 Закону.

5) Окрім передбаченого попереднім пунктом обов'язку проінформувати сторони медіації, коментована стаття передбачає обов'язок щодо фактичного припинення проведення медіації.

Необхідність для медіатора припинити проведення медіації в разі виникнення суперечності між особистими інтересами та обов'язками медіатора, яка може вплинути на його нейтральність, незалежність та неупередженість під час проведення медіації, є додатковим наголошенням на важливості перебування медіатора "поза конфліктом".

Окрім особистих інтересів та обов'язків, медіатор також має враховувати інші обставини, що можуть унеможливити його участь у медіації або потребувати припинення його участі. Це може бути конфлікт інтересів між медіатором та однією зі сторін, хвороба, переїзд, сімейні чи інші обставини.

Рішення медіатора про припинення проведення медіації оформлюється згідно з положеннями договору про проведення медіації та/або правилами проведення медіації, а також тягне за собою наслідки припинення процедури медіації та необхідність вирішення фінансових питань щодо оплати витрат та послуг медіатора.

6) Сторони медіації та інші учасники мають бути обізнаними з усіх питань їхньої участі у процедурі медіації, що є зоною відповідальності медіатора. Передбачені п. 6 ч. 1 коментованої статті широкі зобов'язання медіатора щодо інформування сторін медіації кореспондуються із принципом самовизначення та рівності прав сторін медіації, а також сприяють ефективному вирішенню спору, формуванню атмосфери довіри та зрозумілості процедури медіації.

7) Під керуванням процедурою медіації слід розуміти визначення чіткої структури процедури медіації, послідовності у проходженні сторонами

кожної стадії, необхідності та тривалості індивідуальних зустрічей (кокусів) тощо. Важливо чітко усвідомлювати, що медіатор є відповідальним за дотримання процедури, а сторони медіації — за рішення щодо суті конфлікту (спору).

8) Обов'язок щодо підвищення професійного рівня стосується підтримки та вдосконалення знань та практичних навичок медіатора, передбачає регулярну участь медіатора в інтервізії, супервізії, освітніх заходах, самоосвіту тощо.

9) Коментований пункт обумовлений рамковим характером Закону та наявністю інших джерел, що можуть містити обов'язки медіатора як на рівні нормативно-правових актів, так і на рівні договірних конструкцій чи етичних норм.

Стаття 13. *Норми професійної етики медіатора*

1. Медіатор має дотримуватися норм професійної етики медіатора.

2. Об'єднання медіаторів розробляють власні кодекси професійної етики медіатора чи визнають та приєднуються до існуючих кодексів професійної етики медіатора.

3. Кодекси професійної етики медіатора мають відповідати положенням цього Закону.

4. В статуті чи положенні об'єднання медіаторів визначається порядок притягнення до відповідальності за недотримання норм професійної етики медіатора, який є членом такого об'єднання.

Коментар

1. Професійна етика — це система цінностей, принципів і правил поведінки членів професійної спільноти. Наявність норм професійної етики є невід'ємною ознакою професії. Норми професійної етики доповнюють та деталізують законодавчі вимоги не тільки стосовно проведення процедури медіації, але й професійної поведінки медіатора загалом.

Норми професійної етики медіатора слугують орієнтиром для медіаторів щодо меж допустимого та належного у їх професійній діяльності, а також інформують суспільство про права та обов'язки сторін та учасників медіації, формують вірні очікування щодо поведінки медіаторів та обмежень у їх професійній діяльності, закладають довіру до професії медіатора.

Законодавець закріплює обов'язок медіатора дотримуватися норм професійної етики, визнаючи важливість цього аспекту для ефективного функціонування інституту медіації, а також інформуючи суспільство про відповідний обов'язок медіаторів.

Загальний характер формулювання коментованої норми забезпечує можливість існування різних підходів та моделей медіації, водночас зобов'язуючи медіатора визначитися щодо подальшого приєднання до певного кодексу професійного етики та його дальшого дотримання.

Також коментоване положення закладає основу для формування механізмів відповідальності медіаторів за недотримання норм професійної етики.

2. Законодавець покладає завдання з унормування, втілення та контролю за дотриманням професійної етики на об'єднання медіаторів, що є цілком об'єктивно обумовленим та виправданим, забезпечуючи автономність та незалежність спільноти медіаторів України від держави.

При цьому передбачено, що об'єднання медіаторів може розробити власний кодекс професійної етики медіатора чи визнати та приєднатися до існуючого кодексу професійної етики медіатора. Розробка власного кодексу професійної етики є складним та відповідальним процесом, що потребує від об'єднання медіаторів врахування законодавчих вимог, визнаних міжнародних підходів, формування єдиного бачення належної професійної поведінки медіатора, уособлюючи власні моральні ідеали, набутий досвід та особливості професійного спрямування певного об'єднання медіаторів.

Указані імперативи будуть визначальними й при виборі кодексу професійної етики медіатора, якщо об'єднання медіаторів прийме рішення про визнання та приєднання до наявного кодексу замість розроблення власного. Кодекси професійної етики медіатора можуть передбачати таку можливість, визначаючи порядок приєднання (див., наприклад, частину 5 Кодексу професійної етики медіатора⁴²) чи включаючи відповідні загальні застереження (див. Преамбулу

⁴² Кодекс професійної етики медіатора, затверджений рішенням Загальних зборів ГО «Національна асоціація медіаторів України» від 19 лютого 2022 р., протокол № 1/2022
URL: <https://namu.com.ua/ua/info/mediators/nseyenf-yekhynty-pyeekakhsua/>

Європейського кодексу поведінки медіатора⁴³).

За часи розвитку медіації в Україні було розроблено та затверджено Кодекс професійної етики медіатора⁴⁴, Кодекс етики медіатора Українського Центру Медіації (УЦМ)⁴⁵, Кодекс етики медіатора Міжнародного Центру Медіації Бізнес Школи КРОК⁴⁶ та інші.

Закон не передбачає відповідальності об'єднання медіаторів за невиконання цієї вимоги, покладаючись, на професійну свідомість українських медіаторів. Водночас наявність кодексу професійної етики чи інформування громадськості про визнання/приєднання до кодексу етики є питанням часу для українських об'єднань медіаторів. При цьому медіатор не позбавлений права самостійно обрати певний кодекс професійної етики медіатора для здійснення власної професійної діяльності.

3. Відповідність кодексів професійної етики медіатора положенням коментованого Закону є визначальною передумовою правової визначеності щодо практики медіації. При цьому з огляду на рамковий характер коментованого Закону така вимога не обмежує свободи медіаторів та гнучкості процедури медіації.

4. Відповідальність медіатора за недотримання норм професійної етики є логічною складовою забезпечення якості послуг медіації, захисту інтересів учасників медіації, забезпечення довіри громадськості до професії медіатора та подальшого розвитку цієї професії. Законодавець справедливо покладає на об'єднання медіаторів обов'язок унормування порядку притягнення медіатора — члена об'єднання медіаторів до відповідальності за порушення норм професійної етики, забезпечуючи автономність спільноти медіаторів. Звісно, такий підхід залишає під питанням можливість притягнення до відповідальності медіаторів, які не є членами жодного об'єднання медіаторів. Така вимушена прогалина в законодавчому регулюванні має компенсуватися свідомим та інформованим вибором медіатора сторонами спору.

---

⁴³ European Code of Conduct for Mediators. 2004.

URL: https://imimmediation.org/wpfd_file/annex-european-code-of-conduct-for-mediators/

⁴⁴ Кодекс професійної етики медіатора, затверджений рішенням Загальних зборів ГО «Національна асоціація медіаторів України» від 19 лютого 2022 р., протокол № 1/2022

URL: <https://namu.com.ua/ua/info/mediators/nseyenf-yekhyyny-pyeekakhsua/>

⁴⁵ Кодекс етики медіатора. Український центр медіації. 2009.

URL: <https://ukrmediation.com.ua/ua/pro-tsentr/kodeks-etyky-mediatora/2-kodeks-etyky-mediator>

⁴⁶ Кодекс етики медіатора. Міжнародний центр медіації Бізнес школи КРОК

URL: <https://bs.krok.edu.ua/news-storage/mizhnarodnii-centr-mediaciji-biznes-shkoli-krok/kodeks-etiki-mediatora/>

Стаття 14. Реєстри медіаторів

1. Об'єднання медіаторів та суб'єкти, що забезпечують проведення медіації, ведуть реєстри медіаторів з дотриманням вимог закону щодо збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу.

2. До реєстру медіаторів включаються такі відомості:

1) прізвище, ім'я та по батькові (за наявності) медіатора;

2) освіта;

3) мова (мови) проведення медіації;

4) кількість годин базової підготовки медіатора із зазначенням найменування суб'єкта освітньої діяльності, що здійснив підготовку;

5) спеціалізація медіатора із зазначенням кількості годин спеціалізованої підготовки (за наявності);

6) інформація про підвищення професійного рівня медіатора.

Реєстр може містити й інші відомості, визначені об'єднанням медіаторів чи суб'єктом, що забезпечує проведення медіації.

3. Інформація, внесена до реєстрів медіаторів, є відкритою та загальнодоступною.

Реєстри медіаторів розміщуються у відкритому доступі в мережі Інтернет.

Коментар

1. Коментована стаття встановлює обов'язок ведення реєстрів медіаторів для об'єднань медіаторів та суб'єктів, що забезпечують проведення медіації. Реєстри медіаторів є загальноприйнятною світовою практикою та слугують цілям пошуку та обрання релевантного медіатора сторонами спору (з урахуванням спеціалізації медіатора, місцезнаходження, мови професійного спілкування тощо), а також забезпечення якості послуги медіації.

У світовій практиці склалися різні підходи до формування та ведення реєстрів медіаторів: єдиний державний реєстр, що ведеться державним

органом або органом саморегулювання медіаторів, чи множинні реєстри медіаторів, що ведуться різними суб'єктами; включення до реєстру на платній чи безоплатній основі; за результатами перевірки поданих відомостей за формальними ознаками чи проведення відбору та перевірки професійної підготовки медіатора; виключення медіатора з реєстру за власним бажанням чи також за рішенням власника реєстру, наприклад, як захід реагування на недотримання медіатором норм професійної етики чи законодавства.

Законодавець обрав підхід множинності реєстрів медіаторів, що означає відсутність єдиного загальнонаціонального реєстру, який превалював би над іншими. Законодавець не пов'язує можливість надання послуги медіації із включенням медіатора до реєстру медіаторів об'єднань медіаторів чи суб'єктів, що забезпечують проведення медіації, адже відповідно до ч. 2 ст. 11 Закону медіатор також може надавати послуги медіації за наймом або індивідуально.

Об'єднання медіаторів та суб'єкти, що забезпечують проведення медіації, самостійно визначають порядок формування та ведення реєстру медіаторів, а також вимоги до медіаторів, які можуть бути включені до реєстру. Зазвичай порядок формування та ведення реєстру визначається внутрішніми положеннями/правилами об'єднань медіаторів та суб'єктів, що забезпечують проведення медіації, затверджується у порядку, передбаченому їх статутами. Український підхід до встановлення вимог щодо реєстрів медіаторів відповідає загальному рамковому характеру коментованого Закону та надає об'єднанням медіаторів та суб'єктам, що забезпечують, проведення медіації, широкі повноваження щодо організації ведення, реєстрів медіаторів.

Оскільки реєстри медіаторів є по суті базами персональних даних, законодавець зауважує про дотримання вимог закону щодо збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу. Саме тому включення до реєстру відомостей потребує добровільного волевиявлення та згоди медіатора як суб'єкта персональних даних. При формуванні та веденні реєстру медіаторів слід керуватися положеннями Законів України "Про захист персональних даних", "Про інформацію".

2. Законодавець визначає мінімальний перелік відомостей про медіатора, що мають бути включені до реєстру, залишаючи можливість розширення змісту реєстру за суб'єктами його ведення. Наприклад, реєстри медіаторів зазвичай містять відомості про формат роботи медіатора (офлайн/онлайн), фото медіатора, географічний регіон надання послуг медіації, роботу в ко-медіації, умови оплати послуг медіації тощо.

3. Вимоги щодо відкритості та загальнодоступності реєстрів медіаторів визначають режим ведення та доступу до реєстрів медіаторів.

Абзацом другим цієї частини передбачено порядок розміщення реєстру медіаторів, чим забезпечує дотримання вимог щодо відкритості та загальнодоступності реєстрів медіаторів. Слід зауважити, що в тексті Закону відсутні вимоги щодо формату, платформи та функціональних можливостей реєстру медіаторів у мережі Інтернет (соціальні мережі, вебсайт із функціональними можливостями щодо пошуку медіаторів за певними критеріями та ін.). Закон розрізняє реєстри випускників суб'єктів освітньої діяльності, що здійснюють підготовку медіаторів, щодо яких немає обов'язку стосовно розміщення у мережі Інтернет (ч. 6 ст. 10 Закону), та реєстри медіаторів об'єднань медіаторів та суб'єктів, що забезпечують проведення медіації, розміщення яких у мережі Інтернет є обов'язковим.

Стаття 15. Відповідальність медіатора

1. У разі порушення зобов'язань за договором про проведення медіації медіатор несе цивільно-правову відповідальність відповідно до закону.

2. У випадках, передбачених законом, медіатор несе адміністративну чи кримінальну відповідальність.

3. У разі недотримання норм професійної етики медіатор несе відповідальність, визначену статутом або положенням об'єднання медіаторів, членом якого він є.

Коментар

1. Цивільно-правова відповідальність медіатора як надавача послуг медіації може обумовлюватися положеннями договору про проведення медіації, а також положеннями інших договорів факультативного характеру (наприклад, договору про нерозголошення інформації, договору про надання послуг із підготовки до медіації). Договір про проведення медіації зазвичай містить такі зобов'язання медіатора: провести процедуру медіації відповідно до законодавчих вимог та норм професійної етики; повідомити сторони

про наявний чи можливий конфлікт інтересів; дотримуватися погодженого графіка проведення медіаційних зустрічей; утримуватися від пропонування сторонам варіантів вирішення конфлікту (спору), примушування сторін до прийняття будь-якого рішення, надання оцінки діям сторін, схвалення позиції будь-якої зі сторін; не розголошувати інформацію, яка стала йому відома під час підготовки та проведення медіації; інформувати сторони та інших учасників медіації про їхні права та обов'язки, принципи і правила проведення медіації, структуру процедури медіації, можливість отримання консультацій у відповідних спеціалістів (експертів), наслідки укладення договору про проведення медіації та/або угоди за результатами медіації в письмовій чи усній формі, а також про свій професійний досвід та компетенцію.

Особливості цивільно-правової відповідальності за неналежне виконання договору про надання послуг визначено ст. 906 ЦК України.

2. Законодавство України не містить специфічних статей, що передбачають кримінальну чи адміністративну відповідальність медіатора як професіонала, який проводить процедуру медіації. Медіатор може бути притягнений до такої відповідальності на загальних засадах як фізична особа. Водночас законодавство містить підстави адміністративної та кримінальної відповідальності, що кореспондуються з принципом конфіденційності медіації. Особливості відповідальності за розголошення конфіденційної інформації були розглянуті у коментарі до ст. 6 про принцип конфіденційності.

3. Поряд із правовою та професійною свідомістю медіатора відповідальність за недотримання норм професійної етики є гарантією забезпечення якості медіаційних послуг, утвердження високих стандартів професії медіатора. Законодавець покладає обов'язки із забезпечення дотримання норм професійної етики на об'єднання медіаторів, що кореспондує з іншими нормами коментованого Закону щодо саморегулювання спільноти медіаторів. Згідно з закордонною практикою відповідальність медіатора за недотримання норм професійної етики може набувати таких форм, як: попередження, штраф, тимчасове чи остаточне вилучення з реєстру медіаторів, виключення з організації медіаторів та ін. В Україні кожне об'єднання медіаторів та суб'єкти, що забезпечують проведення медіації, вирішують це питання у спосіб, передбачений їх статутом чи положенням. Для вироблення уніфікованих підходів спільнота медіаторів України напрацювала політики з питань професійної етики медіатора⁴⁷, що включають модельний порядок розгляду звернень щодо недотримання професійної етики медіатора, модельне положення про комісію з питань етики та проєкт положення про етичну раду медіаторів.

⁴⁷ Політики з питань професійної етики медіатора. 2023.
URL: <http://namu.com.ua/ua/resources/news/tsokkhyiny-i-tykhare-tuschyefkmrsl-yekhyiny-pyeeakhsua/>

ПРОВЕДЕННЯ МЕДІАЦІЇ

Стаття 16. Підготовка до медіації

1. Перед початком проведення медіації медіатор або суб'єкт, що забезпечує проведення медіації, здійснює підготовчі заходи із сторонами наявного або можливого конфлікту (спору), разом або окремо, для з'ясування можливості проведення медіації з метою запобігання виникненню або врегулювання конфлікту (спору), зокрема зустрічі, збирання та обмін інформацією, документами, необхідними для прийняття рішення сторонами конфлікту (спору) та рішення медіатора про участь в медіації, а також інші заходи, узгоджені між сторонами конфлікту (спору) та медіатором або суб'єктом, що забезпечує проведення медіації.

Коментар

1. У практиці безпосередньому проведенню медіації найчастіше

передуює підготовка до медіації. Законодавець окремо виділяє її для того, щоб висвітлити мету, складові та особливості, змістовно забезпечити кореспондуючу ч. 2 ст. 4 коментованого Закону про розповсюдження принципів медіації на стадію підготовки до медіації, а також обумовити підставу імунітету медіатора від допиту як свідка.

Мета підготовки до медіації — з'ясування можливості проведення медіації, що охоплює залучення сторін до медіації, інформування сторін щодо особливостей процедури медіації, оцінку медіабельності конфлікту (спору) медіатором та сторонами медіації. З'ясування можливості проведення медіації проявляється в укладанні чи у відмові від укладання договору про проведення медіації.

Цей етап є важливим для забезпечення ефективності перемовин та безпеки всіх учасників медіації, дотримання принципів медіації. Саме під час підготовки медіатор визначає медіабельність конфлікту (спору) та забезпечує умови для прийняття свідомого добровільного рішення про участь в медіації сторонами конфлікту (спору) та ним самим. Також на цьому етапі попередньо визначаються теми перемовин та вирішується питання щодо запрошення до медіації інших осіб за погодженням сторін.

Підготовка до медіації починається з моменту отримання звернення ініціатора медіації медіатором та/або суб'єктом, що забезпечує проведення медіації.

Ініціатором медіації може бути сторона (сторони) конфлікту чи будь-яка особа (особи), яка заінтересована в урегулюванні конфлікту (спору) або має право чи зобов'язана за функціональними обов'язками турбуватись про права та інтереси певних категорій осіб.

Під час підготовки до медіації з ініціатором медіації може укладатись оплатний чи безоплатний (за рішенням медіатора) договір про надання послуги з підготовки до медіації або інший договір, передбачений законодавством.

Якщо ініціює медіацію не сторона конфлікту (спору), то ініціатор медіації зобов'язаний отримати від сторін конфлікту (спору) згоду на передачу медіатору (медіаторам) їх персональних даних (контактні дані, факт наявності конфлікту (спору) тощо) та попередити про майбутній контакт медіатора з ними.

Підготовчі заходи можуть здійснюватись як медіатором, так і суб'єктом, що забезпечує медіацію. Такий суб'єкт, наприклад, може здійснити попередню

оцінку медіабельності за певними формальними об'єктивними критеріями, зібравши інформацію при першому контакті з ініціатором або всіма сторонами конфлікту (спору), детальніше проінформувати сторони про медіацію, допомогти сторонам обрати медіатора (медіаторів), скоординувати графік роботи медіаторів, використання приміщення або засобів електронного зв'язку та здійснити інші організаційні підготовчі заходи.

Для здійснення підготовчих заходів зі сторонами конфлікту (спору) можуть проводитись окремі чи спільні зустрічі, кількість та тривалість яких не обмежується. На практиці частіше відбуваються окремі зустрічі зі сторонами конфлікту (спору) тривалістю 1—1,5 години. Також на етапі підготовки до медіації може відбуватися збирання та обмін інформацією, документами, необхідними для прийняття рішення сторонами конфлікту (спору) та медіатором про участь в медіації тощо, — закон надає невичерпний перелік підготовчих заходів, підтримуючи гнучкість медіації та поважаючи принципи самовизначення сторін і добровільності.

Під час підготовки до медіації медіатор має надати для ознайомлення сторонам конфлікту (спору) кодекс професійної етики, якого він дотримується у своїй діяльності.

Підготовчі заходи можуть проводитись також щодо інших учасників медіації, про залучення (запрошення) яких домовилися сторони (представників, перекладачів, спеціалістів тощо), — з метою інформування їх про умови участі в медіації, їхні права та обов'язки, підтвердження їхньої згоди дотримуватися принципів і правил проведення медіації. Зокрема, з такими особами можуть проводитись інформаційні зустрічі в груповому або індивідуальному форматі.

У деяких країнах підготовка до медіації в окремих видах спорів (насамперед сімейних) набула законодавчо передбаченого формату ІОЗМ⁴⁸, завдання яких є ідентичними до окреслених вище.

Стаття 17. Порядок проведення медіації та підстави її припинення

1. Медіація проводиться медіатором (медіаторами) з дотриманням

⁴⁸ Family Procedure Rules. Practice direction 3a – family mediation information and assessment meetings (MIAMS)
URL: https://www.justice.gov.uk/courts/procedure-rules/family/practice_directions/pd_part_03a

вимог закону, договору про проведення медіації, правил проведення медіації та норм професійної етики медіатора.

2. Медіація припиняється:

- 1) укладенням сторонами медіації угоди за результатами медіації;*
- 2) із закінченням строку проведення медіації та/або дії договору про проведення медіації;*
- 3) у разі відмови хоча б однієї із сторін медіації або медіатора (медіаторів) від участі в медіації;*
- 4) у разі визнання сторони медіації або медіатора (медіаторів) недієздатною особою або особою, цивільна дієздатність якої обмежена;*
- 5) у разі смерті фізичної особи, яка є стороною медіації, або ліквідації юридичної особи, яка є стороною медіації;*
- 6) в інших випадках відповідно до договору про проведення медіації та правил проведення медіації.*

Коментар

1. Ефективність проведення медіації серед іншого залежить від того, наскільки медіатор адаптував медіацію для врахування особливостей спору, інтересів та потреб сторін. Гнучкість процедури медіації є однією із сильних сторін такого методу вирішення спорів. Медіаційна практика породила значний спектр підходів до проведення медіаційної процедури, саме тому детальне унормування порядку проведення медіації законодавчими нормами є недоцільним та по суті, неможливим. Саме тому можна стверджувати, що концепція коментованої норми відповідає принципу розумної достатності та має на меті інформативну — і тільки потім, регулюючу мету.

Так, слід звернути увагу на дві основні складові коментованої статті: врахування можливості проведення медіації декількома медіаторами, тобто проведення ко-медіації, а також окреслення джерел, які встановлюють вимоги та безпосередньо порядок проведення медіації.

Медіація може проводитися медіатором одноосібно або у співпраці з іншим медіатором чи кількома — в ко-медіації. Потреба в ко-медіації може бути зумовлена різними факторами, наприклад, багатосторонністю чи комплексністю спору, необхідністю забезпечення гендерного балансу,

транскордонним характером спору тощо.

СТАНДАРТ КО-МЕДІАЦІЇ У МІКК⁴⁹

Міжнародний центр медіації з сімейних конфліктів та викрадення дітей (MiKK) організовує медіації, використовуючи свою модель медіації 4B, в якій до справи залучаються команди ко-медіаторів із такими характеристиками:

Двомовність (Bi-lingual)

Під час медіації батьки можуть говорити як рідною мовою, так і мовою стосунків.

Двокультурність (Bi-cultural)

Команда ко-медіаторів відображатиме культуру батьків.

Двопрофесійність (Bi-professional)

Один медіатор матиме юридичну освіту, а інший — психосоціальну (психологічну або педагогічну).

Двогендерність (Bi-gender)

Команда медіаторів відображатиме стать батьків.

Коментована стаття визначає джерела, які окреслюють порядок проведення медіації: вимоги коментованого Закону (наприклад, щодо принципів медіації), договір про проведення медіації (див. коментар до ст. 20), правила проведення медіації (див. коментар до п. 6. ч. 1 ст. 1) та норми професійної етики медіатора (див. коментар до ст. 13). Такий підхід видається виваженим, урахує всі необхідні аспекти порядку проведення медіації, залишає сторонам медіації та медіатору необхідний простір для реалізації гнучкого характеру медіації, водночас забезпечуючи необхідний рівень прозорості та передбачуваності процедури медіації до її початку.

2. Перелік підстав припинення медіації, наведений у коментованій статті, не є вичерпним. Факт припинення медіації має значення, наприклад, як привід до поновлення зупиненого судового провадження, водночас наслідки припинення медіації залежать від підстав її припинення.

1) Ідеальним варіантом завершення процедури медіації є, звісно, укладення сторонами угоди за результатами медіації. Факт укладення угоди

⁴⁹ 4B mediation model. MiKK e.V. International Mediation Centre for Family Conflict and Child Abduction.
URL: <https://mikk-ev.org/mediation/4-bs-mediation-model/>

означає найперше успіх самих сторін медіації, яким вдалося ефективно попрацювати щодо пошуку взаємоприйняттого рішення, а також і новий етап їх взаємовідносин — виконання умов такої угоди.

2) Коментований пункт обумовлює припинення процедури медіації вичерпанням визначених договором про проведення медіації строків: або строку проведення медіації, або строку дії договору про проведення медіації. Слід зауважити, що ці строки можуть збігатися.

Звісно, сторони договору про проведення медіації мають право за взаємною згодою продовжити будь-який із вищевказаних строків. В іншому випадку сторони договору мають виконати зобов'язання, передбачені договором про проведення медіації на випадок її припинення, наприклад завершення розрахунків за послугу медіації чи компенсацію фактичних витрат на її проведення, щодо знищення тощо медіатором письмових записів, створених протягом процедури медіації, та ін.

3) Реалізація принципу добровільності медіації знаходить себе серед підстав припинення медіації. Так, відмова хоча б однієї зі сторін медіації або медіатора (медіаторів) від участі в медіації є очевидним приводом для припинення процедури. При цьому слід зауважити, що відмова від участі в медіації одного з медіаторів, які працювали у ко-медіації не завжди призводить до припинення медіації. Водночас подальше проведення такої медіації потребує внесення відповідних змін до договору також про проведення медіації або укладення нового. Водночас залучення нового медіатора до ко-медіації замість вибулого, зазвичай призводить до необхідності почати нову процедуру медіації.

Правила медіації суб'єкта, що забезпечує проведення медіації, можуть передбачати порядок документального оформлення та наслідків відмови сторони медіації чи медіатора від участі у процедурі медіації.

4) Визнання сторони медіації або медіатора (медіаторів) недієздатною особою або особою, цивільна дієздатність якої обмежена, є підставою для припинення процедури медіації з урахуванням цивільно-правової договірної основи процедури медіації. Крім того, дієздатність сторін медіації є передумовою можливості укласти угоду за результатами медіації — брати на себе зобов'язання та в подальшому їх виконувати.

5) Медіація припиняється в разі смерті фізичної особи, яка є стороною медіації, або ліквідації юридичної особи, яка є стороною медіації. За цих обставин медіаційна процедура стає неможливою з практичних і юридичних

міркувань.

б) Інші підстави, припинення процедури медіації можуть передбачати серед іншого, відсутність медіаційних зустрічей протягом певного періоду часу, невиконання сторонами медіації фінансових зобов'язань перед медіатором чи суб'єктом, що забезпечує проведення медіації, настання певних обставин тощо.

Стаття 18. Права сторін медіації

---

1. Сторони медіації мають право:

1) за взаємною згодою обрати медіатора (медіаторів) та/або суб'єкта, що забезпечує проведення медіації;

2) визначити умови договору про проведення медіації;

3) за взаємною згодою залучати до медіації інших учасників;

4) відмовитися від послуг медіатора (медіаторів) та обрати іншого медіатора (медіаторів);

5) у будь-який момент відмовитися від участі у медіації;

6) у разі невиконання чи неналежного виконання угоди за результатами медіації звернутися до суду, третейського суду, міжнародного комерційного арбітражу в установленому законом порядку;

7) залучати експерта, перекладача та інших осіб, визначених за домовленістю сторін медіації.

Законом, договором про проведення медіації або правилами проведення медіації можуть визначатися інші права сторін медіації.

Коментар

1. Зміст коментованої статті підкреслює визначальну та вирішальну роль сторін у процедурі медіації, допомагає краще зрозуміти сутність та зміст принципів медіації.

1) Обрання сторонами спору медіатора (медіаторів) може відбуватися

шляхом безпосереднього визначення кандидатури а) із реєстру медіаторів чи б) інших джерел інформації про медіатора, в) із переліку медіаторів, наданого суб'єктом, що забезпечує проведення медіації. На практиці також поширені варіанти, коли сторони спору не можуть дійти згоди щодо кандидатури медіатора (медіаторів) чи відразу передають право призначити медіатора (медіаторів) суб'єкту, що забезпечує проведення медіації.

5.3. Якщо Сторони не обрали медіатора для проведення Медіації або не можуть дійти взаємної згоди щодо кандидатури медіатора, який має бути призначений, Сингапурський центр медіації обирає та призначає одну або більше осіб на роль Медіатора. Якщо Сторони мають будь-які критерії для вибору Медіатора, вони повинні якнайшвидше повідомити про такі критерії Центру, і Центр може взяти їх до уваги, але вибір та призначення Медіатора здійснюється виключно на власний та абсолютний розсуд Центру.

Правила медіації Сингапурського центру медіації⁵⁰

Серед критеріїв, які сторонам спору необхідно врахувати при обранні медіатора (медіаторів), слід зазначити такі: місцезнаходження медіатора (цей критерій важливий для офлайн медіацій), професійний рівень, досвід та спеціалізація, відгуки, розмір гонорару, мова спілкування тощо.

На момент підготовки тексту цього Коментаря функціонують дві міжорганізаційні онлайн-платформи, які створено для зручності обрання сторонами спору медіаторів із використанням різних фільтрів www.mediation-help.com та www.mediators.com.ua. Так само і реєстри медіаторів, які ведуть та розміщують у відкритому доступі в мережі Інтернет об'єднання медіаторів України та суб'єкти, що забезпечують проведення медіації, також можуть бути зручним способом обрання медіатора (медіаторів) (детально про реєстри див. у коментарі до ст. 14 Закону);

2) принцип свободи договору поширюється на визначення умов договору про проведення медіації, уособлюючи її гнучкий характер. При цьому слід урахувувати, що умови договору про проведення медіації мають відповідати положенням коментованого Закону, законодавства України, кодексу професійної етики, якого дотримується медіатор;

⁵⁰ Mediation procedure rules. Singapore mediation centre. 2022.

URL: <https://mediation.com.sg/wp-content/uploads/sites/6/2022/12/Mediation-Procedure-Rules-1-April-2022-with-Annexes.pdf>

3) загальне визначення поняття «учасники медіації» надається у п. 10 ч. 1 ст. 1 Закону. Окрім переліку, наведеного у п. 10, іншими особами, визначеними за домовленістю сторін медіації, можуть бути, зокрема, діти, партнери, коханці, сусіди сторін медіації, участь яких може сприяти вирішенню конфлікту (спору). При цьому слід наголосити, що залучення до процедури медіації може відбуватися виключно за взаємною згодою сторін;

4) реалізація принципу самовизначення сторін медіації також передбачає їх право відмовитися від послуг медіатора (медіаторів) та обрати іншого медіатора (медіаторів). Таке взаємне рішення сторін тягне за собою завершення процедури медіації та її нове відкриття із залученням іншого медіатора (медіаторів), а також може передбачати вирішення фінансових питань згідно з умовами договору про проведення медіації та правилами проведення медіації;

5) сторони медіації, реалізуючи принцип добровільності медіації, можуть у будь-який момент відмовитися від участі у процедурі медіації. Таке рішення обумовлює припинення процедури медіації з відповідними наслідками щодо вирішення фінансових питань згідно з умовами договору про проведення медіації та правилами проведення медіації;

6) у п. 6 ч. 1 коментованої статті підкреслюється цивільно-правовий статус угоди за результатами медіації, що потребуватиме звернення до суду (третейського суду, міжнародного комерційного арбітражу) в разі невиконання чи неналежного виконання досягнутих домовленостей. Докладніше див. коментар до ст. 21 Закону;

7) у тексті коментованої статті підкреслюється право сторін медіації залучати експерта, перекладача та інших осіб з метою забезпечення належних умов для вирішення спору. Роль експертів може бути важливою на етапі напрацювання та оцінювання сторонами можливих варіантів вирішення спору. Ключовим є те, що залучення таких експертів та інших осіб може відбуватися тільки за взаємною згодою сторін.

Словосполучення “інші права” уособлює принцип самовизначення сторін медіації, гнучкості процедури медіації. Слід зауважити, що спектр “інших прав” не може порушувати встановлені коментованим Законом принципи медіації, законодавство України та норми професійної етики медіатора.

Стаття 19. *Обов'язки сторін медіації*

1. Сторони медіації зобов'язані:

1) дотримуватися вимог цього Закону, договору про проведення медіації та правил проведення медіації;

2) виконувати угоду за результатами медіації в порядку і строки, встановлені такою угодою;

3) виконувати інші обов'язки, визначені законом.

Коментар

1. Визначення обов'язків сторін медіації в Законі має функцію формування свідомості сторін медіації та наголошення на правомірній поведінці впродовж процедури медіації й під час виконання угоди за результатами медіації.

1) Фундаментальні принципи процедури медіації та інші положення Закону накладають певні зобов'язання не лише на медіатора, але й на сторони медіації. Наприклад, принцип конфіденційності, що є обов'язковим, для дотримання всіма учасниками медіації. Водночас рамковий характер Закону обумовлює певну свободу у визначенні переліку зобов'язань сторін медіації. На практиці основним джерелом, що фіксує права та обов'язки сторін медіації, є договір про проведення медіації та правила проведення медіації, які є обов'язковими для дотримання як сторонами медіації, так і медіатором. Зазвичай до обов'язків сторін відносять активну участь у медіаційних зустрічах, оплату вартості послуг медіатора, компенсацію витрат на проведення медіації, завчасне повідомлення про неможливість узяти участь у медіаційній зустрічі тощо.

2) Основна мета медіації — досягнення домовленостей між сторонами. Тому логічним є закріплення у Законі обов'язку щодо виконання угоди за результатами медіації для забезпечення ефективності медіаційної процедури. Водночас це положення має скоріше декларативний, але такий, що закладає основи культури мирного вирішення спорів, характер. По-перше, не кожна медіація завершується укладенням угоди за результатами медіації. По-друге, зобов'язання виконувати таку угоду виникне в її сторін у момент її укладення відповідно до загальних положень про виконання зобов'язань (ст. 526 ЦК

України).

3) Серед інших обов'язків сторони медіації, визначених законодавчими актами, можна виділити ті, що стосуються основ приватноправових відносин (зокрема, дотримання принципів справедливості, розумності та достатності) та публічно-правових відносин (наприклад, щодо повідомлення про злочин).

Стаття 20. Зміст договору про проведення медіації

---

1. У договорі про проведення медіації зазначаються:

1) відомості про медіатора (медіаторів), сторони медіації, а також про суб'єкта, що забезпечує проведення медіації (за наявності);

2) строки та місце проведення медіації;

3) мова (мови) проведення медіації;

4) предмет конфлікту (спору);

5) права та обов'язки учасників медіації;

6) умови та порядок оплати послуг медіатора (медіаторів) та відшкодування витрат на здійснення підготовки до медіації та її проведення;

7) умови конфіденційності інформації та наслідки її розголошення учасниками медіації;

8) відповідальність медіатора (медіаторів) та сторін медіації за порушення умов договору про проведення медіації;

9) порядок та підстави припинення медіації.

2. Сторони медіації та медіатор (медіатори) можуть визначати й інші умови договору про проведення медіації.

Коментар

1. Договір про проведення медіації є договором про надання послуги, тож є консенсуальним договором, тобто таким, що вважається укладеним

із моменту досягнення сторонами домовленості щодо всіх істотних умов, визначених Цивільним кодексом України (ст. 638). Від моменту укладення договору про проведення медіації відліковується початок процедури медіації.

Законодавець допускає укладання договору про проведення медіації як в письмовій, так і в усній формі.

Письмова форма може реалізовуватися шляхом підписання сторонами медіації та медіатором договору про проведення медіації чи шляхом подання заяв, передбачених суб'єктом, що забезпечує проведення медіації (див., наприклад, умови надання медіаційних послуг МКАС⁵¹). Також договір про проведення медіації може бути договором приєднання до правил проведення медіації суб'єкта, що забезпечує проведення медіації.

Здебільшого підписанню договору про проведення медіації передують ознайомлення сторін конфлікту (спору) із проектами відповідного тексту, а саме підписання може бути здійснено як заздалегідь, так і безпосередньо на початку першої медіаційної зустрічі.

Укладення усного договору про проведення медіації може підтверджуватися конклюдентними діями, наприклад, фактичним початком процедури медіації.

При цьому важливо розуміти ризики, пов'язані з укладанням договору в усній формі. Так, усна форма договору про проведення медіації ускладнює, зокрема, підтвердження поважності пропуску процесуального строку.

Укладення договору про проведення медіації має юридичне та певне символічне значення, фіксуючи добрі наміри сторін конфлікту (спору) консенсуально вирішити спір.

1) Відомості про медіатора (кожного медіатора у випадку ко-медіації) можуть містити, крім прізвища, імені та по батькові (за наявності), інформацію про відповідність медіатора вимогам, передбаченим ст. 9 коментованого Закону. Чітке закріплення в договорі про проведення медіації відповідності медіатора законодавчим вимогам однозначно характеризує процедуру як медіацію, а не інший спосіб вирішення спору (вказане може бути важливим, наприклад, для реалізації примусового виконання угоди за результатами медіації згідно з механізмом, передбаченим Конвенцією ООН про міжнародні угоди про вирішення спорів за результатами медіації).

Відомості про сторони медіації повинні містити необхідну інформацію для коректної ідентифікації фізичної чи юридичної особи. Так, наприклад, щодо

⁵¹ Медіація. Міжнародний комерційний арбітражний суд. URL: <https://icac.org.ua/mediation/>

сторони медіації — фізичної особи, крім прізвища, імені, по батькові (за наявності) доречно вказати паспортні дані, місце проживання чи перебування, номер телефону, e-mail, реєстраційний номер облікової картки платника податків. Щодо юридичної особи — найменування, ідентифікаційний код, місцезнаходження, e-mail, банківські реквізити, а також інформацію про фізичну особу, яка представляє юридичну особу. Щодо фізичної особи — підприємця як сторони медіації зазначаються прізвище, ім'я, по батькові (за наявності), ідентифікаційний номер, поштова адреса, номер телефону, e-mail.

Усі медіації проводяться медіатором (медіаторами), але не всі з них відбуваються з залученням суб'єкта, що забезпечує проведення медіації, тому в тексті коментованої норми вказівка на відповідні відомості визначена як факультативна. Оскільки суб'єктом, що забезпечує проведення медіації, відповідно до п. 8 ч. 1 ст. 1 може бути виключно юридична особа, зазначаються її реквізити, аналогічні наведеним вище щодо сторони медіації — юридичної особи.

2) Строки проведення медіації можуть визначатися шляхом зазначення орієнтовної чи мінімальної/максимальної кількості медіаційних зустрічей (сесій), їх тривалості в годинах, визначення граничного строку медіаційної процедури у днях чи шляхом зазначення граничної дати або чи інших часових орієнтирів. Договором також може бути передбачено порядок продовження строку проведення медіації, адже на момент його укладення інколи складно точно спрогнозувати необхідний час, потрібний сторонам на пошук взаємоприйняттого рішення у конфлікті (спорі).

Місце проведення медіації може бути позначено певною адресою (офіс медіатора, спеціально орендоване чи інше приміщення) за умови проведення медіації очно. За умови проведення медіації онлайн, сторони медіації та медіатор(и) можуть визначити певну онлайн-платформу, засоби проведення відеоконференції та зв'язку. Також сторони медіації та медіатор можуть обрати змішаний формат проведення медіації, передбачити визначення місця проведення медіації *ad hoc*.

3) Мова (мови) проведення медіації погоджується сторонами медіації та медіатором із метою забезпечення ефективного проведення медіації, дотримання принципів самовизначення та рівності сторін медіації, усвідомленої участі та укладення угоди за результатами медіації. Слід зауважити про можливість залучення перекладача (перекладачів) до процедури медіації.

Звичайно, мова договору про проведення медіації відповідає мові (чи одній із мов) медіаційної процедури.

4) Предмет конфлікту (спору) зазначається в довільній формі, при цьому формулювання мають відображати всю необхідну інформацію для окреслення предмета медіації. Вказане є важливим для цілей визначення наявності чи відсутності конфлікту інтересів у медіатора, доведення або спростування підстав пропущення процесуальних строків чи строків позовної давності, меж дотримання принципу конфіденційності та ін. До того ж ідентифікація предмета медіації є визначальною для виконання вимог ч. 3 ст. 61 ЦПК України щодо неможливості особи бути представником, якщо вона є чи була медіатором під час проведення медіації щодо спору, пов'язаного із справою, що розглядається в суді.

5) Права та обов'язки учасників медіації можуть бути визначені в договорі про проведення медіації як окремим розділом, так і бути включеними в інші розділи договору, наприклад розділ щодо порядку проведення медіації. Крім того, права та обов'язки учасників медіації можуть міститися у певних правилах проведення медіації, реквізити яких вказано у договорі про проведення медіації. Передбачені договором права та обов'язки учасників медіації не можуть бути вужчими за ті, що передбачені коментованим Законом, правилами проведення медіації, а також порушувати норми професійної етики та вимоги публічного порядку. Зазвичай у договорі про проведення медіації права та обов'язки сторін медіації подаються у більш деталізованому виді, ніж у ст.ст. 18-19 коментованого Закону, даючи змогу забезпечити прозорість та передбачуваність процедури медіації, а також урахувати потреби та інтереси сторін.

6) Коментований Закон розрізняє оплату послуг медіатора (медіаторів) і відшкодування витрат на здійснення підготовки до медіації та її проведення (див. коментар до п. 3 ч. 1 ст. 11), що також зазвичай відображається у положеннях договору про проведення медіації.

Сторони в договорі про проведення медіації можуть передбачити компенсацію витрат на оренду приміщення для проведення медіації, необхідні канцтовари чи обладнання, проїзд медіатора до місця медіаційних зустрічей тощо. Оплата послуг та компенсація витрат за договором може здійснюватися за рахунок сторін медіації, третіх осіб за їх згодою, за бюджетні кошти.

Питання щодо ціни договору та компенсації витрат при наданні послуги врегульовані також у ст. 903 і 904 ЦК України відповідно.

У разі надання медіатором послуги медіації *pro bono* це відображається у тексті договору.

7) З метою реалізації принципу конфіденційності медіації, уточнення, і деталізації його меж згідно з потребами та інтересами сторін медіації договір про проведення медіації містить відповідні положення, що можуть бути згруповані в окремому розділі. Умови конфіденційності інформації можуть розкриватися через зазначення носіїв відповідної інформації (письмова, зокрема цифрова, комунікація), окреслення змістовних меж (наприклад, про сам факт участі в медіації, факти та обставини тощо, висловлені судження та пропозиції сторін медіації щодо врегулювання конфлікту (спору), про результати медіації та ін.), кола суб'єктів, з якими можна обговорювати інформацію, отриману під час медіації. До того ж, сторони медіації можуть визначити конфіденційність майбутньої угоди за результатами медіації.

8) У договорі про проведення медіації відповідальність медіатора має визначитися з урахуванням положень ст. 15 коментованого Закону, яка передбачає, що у разі порушення зобов'язань за договором про проведення медіації медіатор несе цивільно-правову відповідальність відповідно до закону (див. додатково коментар до ст. 15). Відповідальність сторін медіації, що також має цивільно-правовий характер, може бути обумовлена, наприклад, односторонньою відмовою від оплати послуг медіатора, компенсації витрат на проведення медіації іншій стороні чи медіатору, розголошенням конфіденційної інформації.

9) Оскільки перелік підстав для припинення медіації, визначений у ст. 17 коментованого Закону, не є вичерпним, сторони мають остаточно визначитися щодо цього питання при укладанні договору про проведення медіації. В такому разі сторони медіації можуть зупинитися на переліку підстав, наведеному в тексті коментованого Закону, чи деталізувати його відповідно до власних інтересів та потреб. До того ж підстави припинення медіації можуть бути передбачені правилами проведення медіації, які сторони медіації та медіатор погодилися застосовувати.

2. У ч. 2 коментованої статті щодо визначення умов проведення медіації підкреслюється свобода та гнучкість сторін медіації та медіатора, надаючи їм можливість індивідуалізувати та адаптувати медіаційну процедуру до потреб конкретної ситуації, що сприяє ефективності вирішення спорів шляхом медіації. Перелік інших умов може, наприклад, передбачати домовленість сторін не проводити медіаційні зустрічі у дні релігійних свят.

Стаття 21. Зміст угоди за результатами медіації

1. В угоді за результатами медіації зазначаються:

- 1) дата і місце укладення угоди;
- 2) відомості про сторони медіації та їх представників;
- 3) медіатор (медіатори), суб'єкт, що забезпечує проведення медіації (за наявності), реквізити договору про проведення медіації та/або правил проведення медіації;
- 4) узгоджені сторонами медіації зобов'язання, способи та строки їх виконання, а також наслідки їх невиконання або неналежного виконання;
- 5) інші умови, визначені сторонами медіації.

2. В угоді за результатами медіації сторони медіації можуть вийти за межі предмета конфлікту (спору), зазначеного в договорі про проведення медіації, або за межі предмета позову (заяви), якщо медіація проводиться під час досудового розслідування, судового, третейського, арбітражного провадження або під час виконання рішення суду, третейського суду чи міжнародного комерційного арбітражу.

3. Угода за результатами медіації не повинна містити положень, що порушують права та інтереси інших осіб, інтереси держави або суспільні інтереси.

Коментар

1. Зміст коментованої статті підкреслює цивільно-правовий характер угоди за результатами медіації та відображає всі ключові аспекти, які у своєму поєднанні виокремлюють угоду за результатами медіації серед інших подібних договірних конструкцій. Але варто звернути увагу, що угода за результатами медіації може укладатися і в усній формі, супроводжуватися укладанням інших договорів (аліментний договір, договір дарування), реалізовуватися конклюдентними діями тощо.

1) Дата і місце укладення угоди є звичайними реквізитами цивільно — правового договору. Зазначення дати та місця укладення угоди дає змогу

встановити, коли саме угода була укладена і де це сталося, що може бути важливим у випадку юридичних спорів або виникнення питань щодо виконання такої угоди.

Дата укладення угоди набуває особливого значення, якщо строки виконання зобов'язань за такою угодою відліковуються від дати її підписання, (наприклад, зобов'язання сторони здійснити переоформлення права власності на автомобіль упродовж 2 місяців від дати укладення угоди за результатами медіації). Також дата укладення угоди може мати значення в разі наявності відкритого судового, виконавчого чи іншого провадження у питаннях, вирішених за результатами медіації.

Місце укладення угоди має важливе значення в контексті транскордонних комерційних спорів з огляду на можливість приведення її до виконання в порядку, визначеному в Конвенції ООН про міжнародні угоди, укладені за результатами медіації (відсутності підстав для відмови через порушення стандартів медіації під час її укладання).

2) Відомості про сторони медіації та їх представників є обов'язковою складовою угоди, оскільки сторони медіації й є її сторонами. До того ж законодавець вимагає зазначення відомостей про представників сторін медіації, якщо медіація відбувалася за їх участі, з метою забезпечення можливості з'ясування їх повноважень на укладення угоди за результатами медіації.

3) Вимога щодо зазначення в угоді за результатами медіації медіатора (медіаторів), суб'єкта, що забезпечує проведення медіації (за наявності), спрямована на уточнення правової природи такої угоди, наприклад, для приведення її до виконання згідно з Конвенцією ООН про міжнародні угоди, укладені за результатами медіації. До того ж законодавством передбачені певні наслідки участі особи як медіатора в процедурі медіації (докладніше див. у коментарі до ст.ст. 6 і 7 Закону). Наприклад, неможливість бути представником або захисником будь-якої зі сторін у досудовому розслідуванні, судовому, третейському чи арбітражному провадженні у конфлікті (спорі), в якому він є чи був медіатором, неможливість допиту медіатора як свідка у справі (провадженні) щодо інформації, яка стала йому відома під час підготовки до медіації та проведення медіації.

Коментована стаття також передбачає необхідність зазначення в угоді реквізитів Договору про проведення медіації та/або правил проведення медіації. На практиці під такими реквізитами розуміють: щодо договору про проведення медіації — дату укладення, номер (за наявності) та сторони медіації; щодо правил проведення медіації — дату та номер рішення про їх затвердження та

назву суб'єкта, який їх затвердив.

4) Положення про узгодження сторонами медіації зобов'язань є ключовим елементом угоди за результатами медіації, адже створює чітку основу для подальших дій. Зокрема, угода фіксує узгоджені сторонами зобов'язання, способи їх виконання та строки. Це важливо, оскільки визначає, як саме сторони дотримуватимуться своїх зобов'язань та в який термін це має статися. Угода враховує можливі наслідки невиконання або неналежного виконання узгоджених зобов'язань, що сприяє створенню мотивації для сторін дотримуватися угоди.

Особливістю угоди за результатами медіації є її орієнтація на потреби та інтереси сторін медіації. Оскільки медіація проводиться не тільки стосовно правових спорів, але й конфліктів, які не мають правової складової, то узгоджені сторонами медіації зобов'язання можуть мати нетиповий характер (принесення вибачень, каяття, дарування квітів тощо). Також угода за результатами медіації може слугувати певною дорожньою мапою для дальших кроків сторін медіації та вказувати на необхідність вчинення певних дій (забезпечення внесення змін до реєстру, нотаріальне посвідчення аліментного договору тощо). У випадку, коли щодо спору, який вирішено шляхом медіації, є відкрите судове провадження, зобов'язання сторін можуть включати необхідність складення та подання до суду відповідних процесуальних документів (заява про визнання позову, заява про відмову від позову, заява про залишення позову без розгляду), а домовленості або їх частина можуть бути викладені у формі мирової угоди та подані на затвердження до суду.

5) Законодавець залишає сторонам право визначати інші умови угоди за результатами медіації, що цілком відповідає принципу самовизначення, закріпленому у ст. 8 Закону.

2. У ч. 2 коментованої статті підкреслюється гнучкість процедури медіації та широкі можливості її застосування як поза судовим, третейським чи арбітражним провадженням, так і в їх межах, а також під час виконання рішення суду, третейського суду чи міжнародного комерційного арбітражу. Сторони не зв'язані предметом конфлікту або позову (якщо медіація проводиться під час досудового розслідування, судового, третейського, арбітражного провадження або під час виконання рішення суду, третейського суду чи міжнародного комерційного арбітражу) та можуть виходити за його межі. Угода за результатами медіації може стосуватися питань, які не входили до початкового предмета конфлікту, якщо сторони домовилися про таке. Це важливо, оскільки під час медіації може з'явитися потреба у розв'язанні інших

питань, пов'язаних із конфліктом (спором).

3. Це положення визначає, що угода за результатами медіації не може містити умов, які порушують права та інтереси інших осіб, інтереси держави або суспільні інтереси. Медіатор та сторони медіації мають ураховувати ці аспекти при укладенні угоди. Під положеннями, що порушують права та інтереси інших осіб, інтереси держави або суспільні інтереси, слід розуміти, наприклад, механізм ухилення від оподаткування, вилучення у третьої особи майна без погодження із нею тощо.

IV

ПРИКІНЦЕВІ ТА ПЕРЕХІДНІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Цей Закон набирає чинності з дня, наступного за днем його опублікування.

2. Відповідно до цього Закону медіаторами також визнаються особи, які до набрання чинності цим Законом пройшли навчання базовим навичкам медіатора (медіації) обсягом не менше 48 годин, що підтверджується відповідними сертифікатами.

3. Внести зміни до таких законодавчих актів України:

1) [Кодекс законів про працю України](#) (Відомості Верховної Ради УРСР, 1971 р., додаток до № 50, ст. 375) доповнити статтею 222¹ такого змісту:

«Стаття 222¹. Врегулювання трудових спорів шляхом медіації

Трудовий спір між працівником і власником або уповноваженим ним органом незалежно від форми трудового договору може бути врегульовано шляхом медіації відповідно до Закону України «Про медіацію» з урахуванням особливостей, передбачених цим Кодексом.

Договір про проведення медіації та угода за результатами медіації у трудових спорах укладаються в письмовій формі.

У разі невиконання чи неналежного виконання угоди за результатами медіації сторони медіації мають право звернутися для розгляду трудового спору до органів, передбачених статтею 221 цього Кодексу.

Участь у процедурі медіації може бути визнана поважною причиною у розумінні статей 225 і 234 цього Кодексу»;

2) [Земельний кодекс України](#) (Відомості Верховної Ради України, 2002 р., № 3-4, ст. 27) доповнити статтею 1581 такого змісту:

«Стаття 158¹. Врегулювання земельних спорів шляхом медіації

1. Земельний спір може бути врегульовано шляхом медіації відповідно до Закону України «Про медіацію» з урахуванням особливостей, передбачених цим Кодексом.

2. Органи, передбачені статтею 158 цього Кодексу, сприяють примиренню сторін земельного спору.

3. Договір про проведення медіації та угода за результатами медіації у земельних спорах укладаються в письмовій формі.

4. У разі невиконання чи неналежного виконання угоди за результатами медіації сторони медіації мають право звернутися для розгляду земельного спору до органів, що вирішують земельні спори»;

3) у [Господарському процесуальному кодексі України](#) (Відомості Верховної Ради України, 2017 р., № 48, ст. 436):

[частину сьому](#) статті 46 викласти в такій редакції:

«7. Сторони можуть примиритися, у тому числі шляхом медіації, на будь-якій стадії судового процесу.

Результат домовленості сторін може бути оформлений мировою угодою»;

[статтю 59](#) після частини другої доповнити новою частиною такого

змісту:

«3. Особа не може бути представником, якщо вона є чи була медіатором під час проведення медіації щодо спору, пов'язаного із справою, що розглядається в суді».

У зв'язку з цим частину третю вважати частиною четвертою;

у [пункті 2](#) частини першої статті 67 слова «посередництва (медіації)» замінити словом «медіації»;

у [статті 130](#):

частину першу доповнити словами і цифрами «а в разі якщо домовленості про укладення мирової угоди, відмову позивача від позову або визнання позову відповідачем досягнуто сторонами за результатами проведення медіації - 60 відсотків судового збору, сплаченого при поданні позову»;

частину другу доповнити словами і цифрами «а в разі якщо домовленості про укладення мирової угоди, відмову позивача від позову або визнання позову відповідачем досягнуто сторонами за результатами проведення медіації - 60 відсотків судового збору, сплаченого під час подання відповідної апеляційної чи касаційної скарги»;

[пункт 2](#) частини другої статті 182 після слів «мирову угоду» доповнити словами «провести позасудове врегулювання спору шляхом медіації»;

[частину п'яту](#) статті 183 доповнити пунктом 5 такого змісту:

«5) якщо сторони домовилися провести позасудове врегулювання спору шляхом медіації»;

у [частині третій](#) статті 195 слово і цифри «пунктами 1-3» замінити словом і цифрами «пунктами 1-31»;

[частину першу](#) статті 227 доповнити пунктом 31 такого змісту:

«31) звернення обох сторін з клопотанням про зупинення провадження у справі у зв'язку з проведенням медіації»;

[частину першу](#) статті 229 доповнити пунктом 31 такого змісту:

«31) пунктом 31 частини першої статті 227 цього Кодексу - на час проведення медіації, але не більше дев'яноста днів з дня постановлення судом ухвали про зупинення провадження у справі»;

4) у Цивільному процесуальному кодексі України (Відомості Верховної Ради України, 2017 р., № 48, ст. 436):

частину сьому статті 49 викласти в такій редакції:

«7. Сторони можуть примиритися, у тому числі шляхом медіації, на будь-якій стадії судового процесу.

Результат домовленості сторін може бути оформлений мировою угодою»;

статтю 61 після частини другої доповнити новою частиною такого змісту:

«3. Особа не може бути представником, якщо вона є чи була медіатором під час проведення медіації щодо спору, пов'язаного із справою, що розглядається в суді».

У зв'язку з цим частину третю вважати частиною четвертою;

у пункті 2 частини першої статті 70 слова «посередництва (медіації)» замінити словом «медіації»;

у статті 142:

частину першу доповнити словами і цифрами «а в разі якщо домовленості про укладення мирової угоди, відмову позивача від позову або визнання позову відповідачем досягнуто сторонами за результатами проведення медіації - 60 відсотків судового збору, сплаченого при поданні позову»;

частину другу доповнити словами і цифрами «а в разі якщо домовленості про укладення мирової угоди, відмову позивача від позову або визнання позову відповідачем досягнуто сторонами за результатами проведення медіації - 60 відсотків судового збору, сплаченого при поданні відповідної апеляційної чи касаційної скарги»;

пункт 2 частини другої статті 197 після слів «мирову угоду» доповнити словами «провести позасудове врегулювання спору шляхом медіації»;

частину п'яту статті 198 доповнити пунктом 5 такого змісту:

«5) якщо сторони домовилися провести позасудове врегулювання спору шляхом медіації»;

у частині третій статті 210 слова і цифри «встановлених пунктами 1-3» замінити словами і цифрами «встановлених пунктами 1-3, 41»;

частину першу статті 251 доповнити пунктом 41 такого змісту:

«41) звернення обох сторін з клопотанням про зупинення провадження у справі у зв'язку з проведенням медіації»;

частину першу статті 253 доповнити пунктом 31 такого змісту:

«31) пунктом 41 частини першої статті 251 цього Кодексу - на час проведення медіації, але не більше дев'яноста днів з дня постановлення судом ухвали про зупинення провадження у справі»;

5) у Кодексі адміністративного судочинства України (Відомості Верховної Ради України, 2017 р., № 48, ст. 436):

частину п'яту статті 47 після слова «примирення» доповнити словами «у тому числі шляхом медіації»;

статтю 58 після частини другої доповнити новою частиною такого змісту:

«3. Особа не може бути представником, якщо вона є чи була медіатором під час проведення медіації щодо спору, пов'язаного із справою, що розглядається в суді».

У зв'язку з цим частину третю вважати частиною четвертою;

у пункті 2 частини першої статті 66 слова «посередництва (медіації)» замінити словом «медіації»;

статтю 122 доповнити частиною шостою такого змісту:

«6. Проведення медіації не впливає на перебіг строку звернення до адміністративного суду»;

пункт 2 частини другої статті 180 після слова «примирення» доповнити словами «провести позасудове врегулювання спору шляхом медіації»;

частину шосту статті 181 доповнити пунктом 5 такого змісту:

«5) якщо сторони домовилися провести позасудове врегулювання спору шляхом медіації»;

пункт 4 частини першої статті 236 після слова «примирення» доповнити словами «у тому числі шляхом медіації»;

6) у Законі України «Про нотаріат» (Відомості Верховної Ради України, 1993 р., № 39, ст. 383 із наступними змінами):

частину третю статті 1 доповнити другим реченням такого змісту:
«Нотаріуси можуть проводити медіацію у порядку, визначеному законом, за умови проходження ними базової підготовки медіатора»;

частину четверту статті 3 після слова «крім» доповнити словами «виконання функції медіатора»;

главу 1 доповнити статтею 16¹ такого змісту:

«Стаття 16¹. Медіація в нотаріаті

Нотаріальна палата України здійснює підготовку нотаріусів у сфері медіації, веде та оприлюднює реєстри нотаріусів, які пройшли підготовку у сфері медіації»;

7) частину першу статті 30 Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж» (Відомості Верховної Ради України, 1994 р., № 25, ст. 198) після слів «врегулюють спір» доповнити словами «у тому числі шляхом медіації»;

8) у статті 33 Закону України «Про третейські суди» (Відомості Верховної Ради України, 2004 р., № 35, ст. 412):

частину четверту викласти в такій редакції:

«Третейський суд на початку розгляду повинен з'ясувати у сторін можливість закінчити справу мировою угодою, у тому числі досягнутою шляхом медіації, та в подальшому сприяти вирішенню спору шляхом укладення мирової угоди на всіх стадіях процесу»;

частину п'яту після слів «мають право» доповнити словами «провести позасудове врегулювання спору шляхом медіації»;

9) у Законі України «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю» (Відомості Верховної Ради України, 2009 р., № 23, ст. 284; 2013 р., № 50, ст. 693):

частину першу статті 13 доповнити абзацом восьмим такого змісту:

«пропонувати вирішення спорів, що виникають у об'єктів соціальної роботи з сім'ями, дітьми та молоддю, шляхом медіації»;

текст статті 21 доповнити словами «у тому числі із застосуванням медіації»;

10) у статті 7 Закону України «Про судовий збір» (Відомості Верховної Ради України, 2012 р., № 14, ст. 87; 2017 р., № 48, ст. 436):

частину третю доповнити словами і цифрами «а в разі якщо домовленості про укладення мирової угоди, відмову позивача від позову або визнання позову відповідачем досягнуто сторонами за результатами проведення медіації - 60 відсотків судового збору, сплаченого при поданні позову»;

частину четверту доповнити словами і цифрами «а в разі якщо домовленості про укладення мирової угоди, відмову позивача від позову або визнання позову відповідачем досягнуто сторонами за результатами проведення медіації - 60 відсотків судового збору, сплаченого при поданні відповідної апеляційної чи касаційної скарги»;

11) у [статті 16](#) Закону України «Про соціальні послуги» (Відомості Верховної Ради України, 2019 р., № 18, ст.73):

у частині шостій:

у пункті 10 слово «(медіація)» виключити;

доповнити пунктом 18 такого змісту:

«18) медіація»;

доповнити частиною восьмою такого змісту:

«8. Принципи медіації та статус медіатора регулюються Законом України «Про медіацію». Надання соціальної послуги з медіації регулюється цим Законом».

4. Кабінету Міністрів України:

1) у тримісячний строк з дня набрання чинності цим Законом:

привести свої нормативно-правові акти у відповідність із цим Законом;

забезпечити приведення міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади їх нормативно-правових актів у відповідність із цим Законом;

2) включити інформацію про виконання цього Закону до звіту про хід і результати виконання Програми діяльності Кабінету Міністрів України за 2022 рік.

Коментар

У цьому розділі регулюються питання щодо набрання чинності коментованим Законом, вносяться зміни до процесуальних кодексів та інших законів, надаються окремі доручення Уряду стосовно кроків, які необхідно здійснити для належної реалізації коментованого Закону. Зміни до відповідних законодавчих актів підготовлено згідно з вимогами ч. 8 ст. 90 Регламенту ВРУ, за якою, якщо для реалізації положень поданого законопроекту після його прийняття необхідні зміни до інших законів, такі зміни мають викладатися в розділі «Прикінцеві та перехідні положення» цього законопроекту або в одночасно внесеному його ініціатором окремому законопроекті.

1. Закон України «Про медіацію» набрав чинності 15 грудня 2021 року.

2. Частина 2 Прикінцевих та перехідних положень покликана забезпечити права та інтереси осіб, які проходили навчання медіації до набрання чинності коментованим Законом. Така норма дала змогу зберегти наявний на момент прийняття Закону контингент медіаторів, які мали нижчий за встановлений Законом обсяг підготовки. Порогове значення щодо обсягу навчання було визначено з урахуванням загальноприйнятого підходу до достатнього обсягу навчальних програм із медіації — 48 годин. Переважно всі навчальні програми з підготовки медіаторів, що проводилися до прийняття коментованого Закону, склалися з 2 триденних модулів загальним обсягом 48 годин. Оскільки назви програм різнилися, то законодавець обрав узагальнену описову характеристику — «навчання базовим навичкам медіатора (медіації)» для врахування інтересів усіх осіб, які пройшли підготовку медіатора.

3. Зміни до законодавчих актів, передбачені ч. 3 коментованого розділу, мають забезпечувати належну реалізацію його положень, сприяти розвитку медіації в Україні, усувати колізії в законодавстві, що виникають у зв'язку із його прийняттям.

Законом вносяться зміни до процесуальних кодексів та інших законів, необхідні для реалізації його положень та сприяння розвитку медіації в Україні. Зокрема, до п'яти кодексів (Кодекс законів про працю України, Земельний кодекс України, Господарський процесуальний кодекс України, Цивільний процесуальний кодекс України та Кодекс адміністративного судочинства України) та шести законів (Закони України «Про нотаріат», «Про міжнародний комерційний арбітраж», «Про третейські суди», «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю», «Про судовий збір» та «Про соціальні послуги»). Водночас зміни до Податкового кодексу України (щодо віднесення медіаторів до самозайнятих осіб) і Кримінального процесуального кодексу України (щодо забезпечення свідоцького імунітету медіатора) потребують прийняття окремих

законів про внесення змін — отже, ці питання не можна було вирішити у Прикінцевих та перехідних положеннях.

1) Кодекс законів про працю України

У п. 1 коментованого розділу розширено спектр способів вирішення індивідуальних трудових спорів, доповнивши його медіацією, та одночасно визначивши певні особливості проведення медіації в трудових спорах.

Імперативна норма щодо письмової форми договору про проведення медіації та угоди за результатами медіації забезпечує можливість документального підтвердження участі в медіації, у тому числі з метою поновлення строків звернення до комісії по трудових спорах та строків звернення до суду для вирішення трудових спорів. Такий підхід сприятиме розвитку медіації в трудових спорах та нівелюватиме можливість зловживання участю у медіації.

Слід зауважити, що звернення сторін індивідуального трудового спору до медіації не позбавляє їх права звернутися до комісії по трудових спорах чи до суду.

2) *Земельний кодекс України*

Стаття 1581 не конкретизує, які саме земельні спори можуть бути врегульовано шляхом медіації, що відкриває широкі можливості для застосування медіації (з приводу володіння, користування і розпорядження земельними ділянками, щодо меж земельних ділянок, що перебувають у власності і користуванні громадян, обмежень у використанні земель та земельних сервітутів, додержання громадянами правил добросусідства тощо).

Аналогічно з попереднім пунктом законодавець визначає особливості проведення медіації в земельних спорах, що полягають у встановленні вимоги про письмову форму договору про проведення медіації та угоди за результатами медіації.

Стаття розширює повноваження органів, що вирішують земельні спори, щодо сприяння примиренню сторін. Зазначене може бути реалізовано шляхом інформування сторін земельного спору про можливість його вирішення шляхом медіації.

3) *Господарський процесуальний кодекс України*

Найбільш суттєві та значущі зміни коментований розділ вносить до процесуальних кодексів, створюючи сприятливі умови для вирішення спорів у порядку медіації. Так, серед процесуальних прав сторін у судовому процесі

законодавець підкреслює можливість досягти примирення шляхом медіації на будь-якій стадії судового процесу.

Можливість оформити результати домовленості мировою угодою в цілому підвищує ефективність та затребуваність медіації в рамках судового процесу.

Виключення для медіатора можливості бути представником однієї зі сторін медіації в суді обумовлено тим, що під час медіації медіатору стає відомою інформація від обох сторін спору. Саме тому залучення медіатора як представника сторони порушуватиме процесуальний принцип змагальності сторін.

Зміни до ст. 130 ГПК України передбачають вагомні фінансові стимули для сторін, спрямовані на популяризацію медіації.

Зміни до п. 2 ч. 2 ст. 182 ГПК України про підготовче засідання покликані формалізувати повноваження суду щодо з'ясування бажання сторін провести позасудове врегулювання спору шляхом медіації. Це також покликано підвищити обізнаність суспільства щодо медіації, а також підкреслити відмінність медіації від процедури ВСС.

Коментований Закон запроваджує таку підставу для оголошення перерви в судовому засіданні, як домовленість сторін провести позасудове врегулювання спору шляхом медіації. Такий підхід є органічним елементом стратегії законодавця щодо створення сприятливих умов для звернення сторін спору до медіації.

Аналогічні міркування законодавця втілені у змінах до ч. 5 ст. 183 щодо доповнення підстав для оголошення перерви у підготовчому засіданні.

Коментований Закон доповнює також перелік підстав для зупинення провадження у справі (ст. 227) у зв'язку з проведенням медіації, що є обов'язком судді в разі звернення обох сторін із відповідним клопотанням. При цьому законодавець обмежує час, на який може бути зупинено провадження для проведення медіації. Зазвичай, 90 днів є достатнім періодом для проведення медіації (навіть у сімейних спорах, вирішення яких шляхом медіації потребує більше часу, ніж, наприклад, бізнес-спори). З одного боку, така норма обумовлена тим, що провадження не можуть залишатися зупиненими без обмежень, адже суди регулярно звітують про стан розгляду справ, що перебувають у їх провадженні. З іншого боку, таке обмеження стимулює сторони докладати більше зусиль, щоб домовитися у визначений термін.

4) Цивільний процесуальний кодекс України

Зміни до Цивільного процесуального кодексу України є аналогічними за логікою та змістом зі змінами до Господарського процесуального кодексу України, що були описані вище.

5) Кодекс адміністративного судочинства України

Зміни до Кодексу адміністративного судочинства України є схожими за логікою та змістом зі змінами до Господарського процесуального кодексу України, що були описані вище. Водночас є і свої особливості.

Так, ч. 6 ст. 122 КАС України прямо визначає, що проведення медіації не впливає на перебіг строку звернення до адміністративного суду. Оскільки у КАС України передбачено можливість досягнення сторонами примирення на будь-якій стадії судового процесу, то позивачу варто звернутися з адміністративним позовом у визначений процесуальним законодавством строк та використовувати вже наявні процесуальні можливості для перерви у підготовчому засіданні (п. 5 ч. 6 ст. 181) або зупинення судового провадження (п. 4 ч. 1 ст. 236).

До того ж, на відміну від ЦПК України та ГПК України КАС України не містить положення про повернення 60% судового збору, якщо домовленості досягнуто сторонами за результатами медіації. При цьому у сторін є можливість скористатися загальним положенням про повернення 50% судового збору в разі вирішення справи шляхом примирення, відмови позивача від позову, визнання позову відповідачем до початку розгляду справи по суті або на стадії перегляду рішення в апеляційному чи касаційному порядку.

6) Закон України «Про нотаріат»

Зміни, що стосуються проведення медіації нотаріусами, є значущим кроком у розвитку правової системи та забезпеченні доступності АВС в Україні.

Однією з ключових змін є доповнення ч. 3 ст. 1 Закону України «Про нотаріат», яке надає можливість нотаріусам проводити медіацію. Це розширює сферу компетенції нотаріусів та дозволяє їм виконувати функцію медіатора при запобіганні виникненню або врегулюванню конфліктів (спорів). Для цього нотаріуси зобов'язані пройти базову підготовку медіатора відповідно до положень ст. 10 Закону. Це відкриває нові можливості для громадян з точки зору доступу до медіації та з урахуванням високого ступеня довіри до нотаріусів, сприяє поширенню практики медіації в Україні.

Доповнення глави 1 статтею 161 розширює коло повноважень Нотаріальної палати України щодо медіації. З набуттям чинності Законом НПУ є відповідальною за підготовку нотаріусів у сфері медіації, а також ведення та оприлюднення реєстрів нотаріусів, які пройшли підготовку у сфері медіації. Це свідчить про важливість системної підготовки нотаріусів до медіаційної діяльності. З метою забезпечення реалізації цих положень при НПУ функціонує центр медіації.

Важливо розуміти, що підготовка нотаріусів у сфері медіації полягає не тільки у базовій підготовці, але й у різноманітних просвітницьких та навчальних заходах з питань медіації. Водночас нотаріуси є вільними у виборі місця проходження базової підготовки медіатора чи будь-якого іншого навчання в Україні чи за її межами.

7) Закон України «Про міжнародний комерційний арбітраж»

Коментовані зміни стосуються ст. 30 Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж», яка регулює питання укладення мирової угоди в ході арбітражного розгляду, що є підставою для його припинення та може бути зафіксоване у вигляді арбітражного рішення на узгоджених умовах. Згадування медіації нарівні з третейським розглядом як альтернативних арбітражу способів урегулювання спору є цінним. Також це відображає можливий інтегрований підхід, де медіація та арбітраж можуть доповнювати один одного. Важливо враховувати, що медіація і арбітраж мають свої особливості та переваги і спільне їх використання може забезпечити повніше задоволення потреб сторін у вирішенні конфлікту, що обумовлює існування так званих комбінованих (гібридних) процедур «Арбітраж-Медіація-Арбітраж», «Медіація-Арбітраж» та інших.

Отже, наведене перехідне положення визнає важливість обох методів вирішення спорів, сприяє їх взаємодоповненню та підтримує можливість сторін вибирати належний метод, який найкраще відповідає їхнім потребам у конкретному випадку.

8) Закон України «Про третейські суди»

Обидві коментовані зміни стосуються ст. 33 Закону України «Про третейські суди» що присвячена розгляду справ третейським судом та мировій угоді. За аналогією зі змінами до процесуальних кодексів, у ч. 4 коментованої статті встановлено обов'язок третейського суду на початку розгляду з'ясувати у сторін можливість закінчити справу мировою угодою, у тому числі досягнутою шляхом медіації, та надалі сприяти вирішенню спору шляхом укладення мирової угоди на всіх стадіях процесу. Водночас у ч. 5 міститься дзеркальне положення про право сторін провести позасудове врегулювання спору шляхом медіації, закінчити справу укладенням мирової угоди як до початку третейського розгляду, так і на будь-якій його стадії до прийняття рішення.

Запропоновані зміни вносять ясність у питання, що звернення сторін до третейського розгляду не виключає можливості паралельного звернення до іншого позасудового способу врегулювання спорів — медіації. Також підкреслюється цінність саме мирного врегулювання спорів, важливість ролі третейського судді у сприянні такому врегулюванню та допустимість примирення сторін як до початку третейського розгляду, так і на будь-якій його стадії до прийняття рішення.

---

9) Закон України «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю»

Зміни до Закону України «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю» є черговим кроком у сприянні розвитку та популяризації медіації у сфері соціальної роботи. Законодавець визнає та підкреслює потенціал медіації для вирішення спорів за участю об'єктів соціальної роботи з сім'ями, дітьми та молоддю. До таких об'єктів відповідно до ст. 4 названого Закону належать: сім'ї, діти, молодь; професійні та інші колективи; вразливі групи населення, з якими здійснюється соціальна робота.

Наявність у суб'єктів соціальної роботи з сім'ями, дітьми та молоддю права пропонувати медіацію дає змогу активно інформувати осіб, з якими вони працюють, про медіацію як одну з базових соціальних послуг. Це важливо, оскільки соціальні працівники можуть бути першими, хто виявляє конфлікти та спроможні надати сторонам релевантну інформацію щодо їх вирішення. Коло суб'єктів соціальної роботи з сім'ями, дітьми та молоддю є досить широким та поряд з уповноваженими органами (центри соціальних служб та їх спеціалізовані формування; служби у справах дітей тощо) також включає фахівців із соціальної роботи; об'єднання громадян, благодійні, релігійні організації; юридичних та фізичних осіб, які надають соціальні послуги сім'ям, дітям та молоді; волонтерів у сфері соціальної роботи з сім'ями, дітьми та молоддю. Звісно, що для пропонування послуги медіації всі вони мають бути обізнані з сутністю процедури, роллю медіатора та особливостями надання медіації як соціальної послуги.

Зміни до ст. 21 «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю» додають медіацію до способів вирішення конфліктів (спорів), що виникають безпосередньо у сфері соціальної роботи з сім'ями, дітьми та молоддю. Ці зміни спонукають до розгляду медіації не тільки як способу врегулювання конфліктів (спорів) за участю об'єктів соціальної роботи з сім'ями, дітьми та молоддю, але і спорів між суб'єктами соціальної роботи з сім'ями, дітьми та молоддю.

10) Закон України «Про судовий збір»

Зазначені зміни до ст. 7 Закону України «Про судовий збір» мають на меті сприяти розвитку медіації та підтримувати вирішення спорів шляхом укладення мирових угод чи досягнення інших домовленостей через медіаційну процедуру. Згідно зі змінами, якщо сторони досягли домовленості про укладення мирової угоди, відмову позивача від позову або визнання позову відповідачем за результатами проведення медіації, витрати на сплату судового збору можуть бути зменшені на 60%. Ця можливість є привабливим фактором, що спонукатиме сторони обрати альтернативний судовому розгляду спосіб врегулювання спору.

Цією нормою законодавець привертає увагу до двох моментів. По-перше, досягнення домовленостей за результатами медіації можливо як у суді першої

інстанції, так і під час апеляційного чи касаційного оскарження (наявність прийнятого судового рішення не є перепорою для проведення медіації). По-друге, визнається важлива роль медіації як способу врегулювання спорів у правовій системі України та заохочується звернення до неї. Також це положення виконує певну просвітницьку функцію, бо можливість повернення більшого відсотка судового збору своїм клієнтам привертає увагу правників до теми медіації.

Зазначені зміни сприяють популяризації медіації та стимулюють сторони до більш активного використання цього способу вирішення спорів.

11) Закон України «Про соціальні послуги»

Ці зміни є важливими, адже до прийняття Закону України «Про медіацію» в соціальній сфері медіація розглядалась виключно як другий етап базової соціальної послуги посередництва (медіації). Відповідно до Державного стандарту соціальної послуги посередництва (медіації), затвердженого наказом Міністерства соціальної політики України від 17.08.2016 р. № 892, до другого етапу (медіація) переходили, якщо заходів щодо врегулювання конфлікту (спору), вжитих на першому етапі (посередництво), виявилось недостатньо. Внесені зміни фактично розділили цю соціальну послугу на дві окремі — посередництво та медіація. Це є важливим, бо тепер отримувачі соціальних послуг — особи/сім'ї, які належать до вразливих груп населення та/або перебувають у складних життєвих обставинах, не мають потреби спочатку проходити етап посередництва, якщо їх потребам та запиту відповідає медіація.

Зазначені зміни обумовили потребу в оновленні правового регулювання питань стосовно надання соціальних послуг посередництва та медіації. В червні 2024 року Міністерством соціальної політики України було затверджено два окремих державних соціальних стандарти — соціальної послуги посередництва та соціальної послуги медіації⁵².

Також важливим є те, що законодавець визначив межі правового регулювання. Всі загальні питання медіації (розділ I) та статус медіатора (розділ II) регулюються Законом України «Про медіацію». Водночас специфічні послуги, пов'язані з організацією надання та наданням послуги медіації як соціальної послуги, регулюються Законом України «Про соціальні послуги». Це є цілком закономірним з огляду на особливості розгляду питань щодо надання соціальних послуг, оцінювання потреб особи/сім'ї в соціальних послугах, документування надання соціальної послуги тощо.

4. У цьому розділі надаються окремі доручення Кабінету Міністрів України щодо кроків, які необхідно здійснити для належної реалізації положень Закону України «Про медіацію».

⁵² Про затвердження Державного стандарту соціальної послуги посередництва, Державного стандарту соціальної послуги медіації та внесення зміни до Класифікатора соціальних. Наказ Міністерства соціальної політики від 03.06.2024 № 269-Н URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1159-24#n8>

Науково-популярне видання

**НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ
КОМЕНТАР ДО ЗАКОНУ УКРАЇНИ
“ПРО МЕДІАЦІЮ”**

Віддруковано ТОВ «Сігматрейд»

Підписано до друку 06.11.2024

Формат 60*90/16

Наклад 2000 прим.

Замовлення № 272

Видавництво РАЦІО

www.vydavnytstvoracio.com.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи серія ДК № 7895

від 24.07.2023 р.

03127, Київська область, м. Київ, просп. Голосіївський, буд. 100/2

Email: sales@vydavnytstvoracio.com